

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

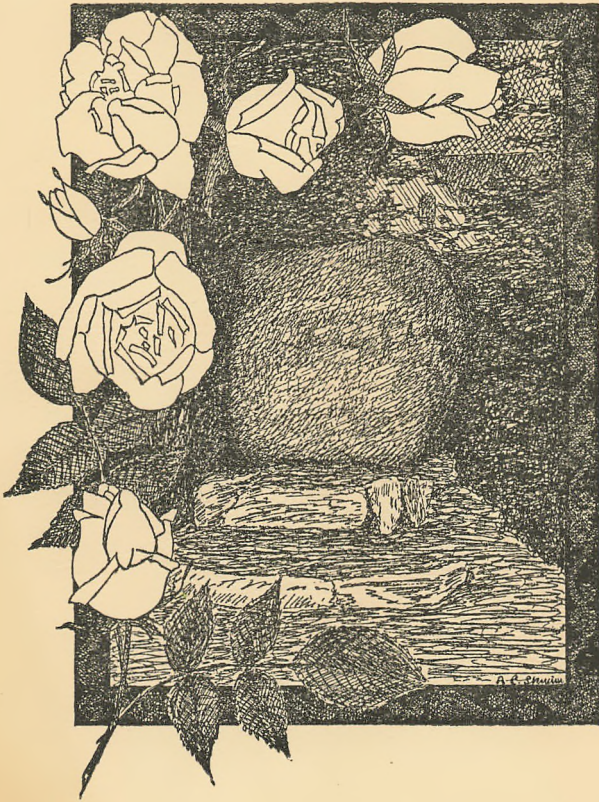
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Julen 1928.

5

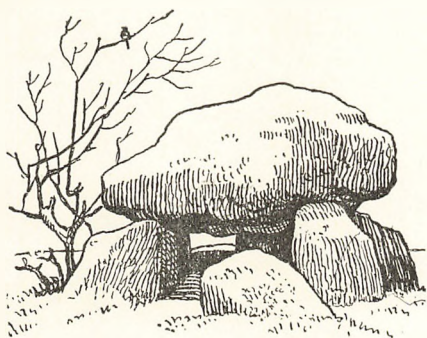
Fra Balstrup Døjskole.

Årsskrift og Julehilsen.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Aarsskrift
for
Galtrup Højskole
1928

Udgivet af
Elevforeningen

Morsø Folkeblads Bogtrykkeri.
1928.

Livs - vækkelse.

(Opskrift til prædiken paa 14. s. e. trin.)

I begyndelsen af sit evangelium siger Johannes, at »vi saa hans herlighed« — det er som en overskrift over hele evangeliet. Og naar vi vil spørge, hvad det saa er for en herlighed, saa mener jeg, vi maa svare, at det er den herlighed, der giver sig selv hen i tjeneste for Gud og mennesker. Den mødte disciplene straks den første gang, da de i Jesus fandt den, der forstod dem bedre end nogen anden — den blev dem endnu klarere, da de saa ham give sin underfulde magt til at hjælpe nogle fattige mennesker ved brylluppet i Kana — og det er den samme herlighed, der skinner frem af hans kærlighedgæring mod den syge ved Betesda dam. Den, der tjener, den, der kan finde det ringe, det fattige, som agter det værdigt til at modtage Guds naade.

Ja Guds naade. Det var den, og det taget i den allerdybeste forstand, som Vorherre vilde bringe mennesker. Og jeg tænker, det har været hans glædeste øjeblikke, naar han oplevede, at der var aabne øren og hjerter for det ord, det livsens ord, han bragte. Som dengang da den værkbrudne (Mt. 9) laa for ham, og han kunde se i hans øjne, at det var det, han længtes efter, det ord: mit barn, vær frimodig, din synd er dig tilgivet. Ja jeg tør sige, at Jesus higede med hele sin sjæl efter at bruge dette ord, og da han nu den dag gik omkring i Betesdas buegange — Betesda betyder jo barmhjærtighedens hus — saa har han længtes efter at hjælpe mennesker til at forstaa Guds evige barmhjærtighed, helst af alt villet sige, at man kan tro paa og erfare Guds evige kærlighed trods alt, trods sygdom og fattigdom og nød. For det er dog det, der er sandt, og det er det, der er saligt.

Men netop fordi han vidste det saa dybt, som vi kun dunkelt kan ane, kunde sige det saa klart og sandt, som vi kun kan stamme paa det — netop derfor kunde han ogsaa se og forstaa, om der var jordbund for dette ord. Kunde

have taalmodighed, forstaaelse, kunde finde ned til den lille fattige livsfølelse, som det gælder om at faa fat paa. Kunde vente med at sige d e t b e d s t e, til livstrangen var vokset frem. Og det var nok ikke saa sært, at denne livsfølelse var godt gemt hos den mand, der i 38 lange aar havde maattet slide paa sin tro og sit haab. Han har vel begyndt med at tro og haabe paa, hvad »barmhjærtighedens hus« skulde bringe ham, han har maaske nynnet paa de gamle toner fra Israels salme, som ogsaa genlyder paa vort sprog: Herre bøj til mig dit øre — værdiges mig at bønføre — fattig, ringe i min tid — skjoldbedæk et ærligt hjerte — deltag i din tjeners smerte — som til dig har sat sin lid! Og som dag gik efter dag, er tonen vel bleven dybere og mere angst: ynkes, Herre, over støvet — som har raabt til dig bedrøvet — sønderknust den hele dag — send din tjener sjæleglæde — som paa knæ for kongesæde — har til dig indskudt sin sag!

Men tilsidst glipper det for ham, hans tro og hans haab bliver slidt op, og hvem kan undres derover! Det under store og fortsatte legemlige lidelser at kunne holde fast ved troen paa Guds hjælp og haabet til ham, det er saa mægtigt, at jeg maa undres og ydmyges, hver gang jeg møder det. Og, hvad vi vist gør vel i at huske paa, — naar det kniber for et menneske i sorg, i lidelser, legemlige og sjælelige, at holde fast ved Guds kærlighed, saa har det tidt sin aarsag i, eller medvirkende aarsag i, at menneskers kærlighed slipper op. At være syg eller lidende en kort tid, det kalder paa menneskers kærlighed og hjælp-somhed; at være det længe, det sløver menneskers medfølelse, det isolerer, gør ensom. Og det at føle sig svigtet, forladt af mennesker, det bliver sommetider vejen til at føle sig svigtet, forladt af Gud.

Saadan tænker jeg mig, at det er gaaet den mand her i hans lange prøvelsestid. Man har en følelse af, at han knapt nok l e v e r, han eksisterer endnu, han ser hver morgen solen staa op, men det kalder ikke paa livsfølelse i ham (dette: o at jeg tør favne dig, skære dag — kalde dig ved navne: min sjæls behag!). Og det er mig et af de dejligste vidnesbyrd om Vorherres kærlighed og dybe forstaaelse, at han til denne ruin, denne rest af menneskelig livsfølelse kan stige ned, hvor han er, ikke prædiker for ham ord om Guds kærlighed, som han slet ikke kan tage imod, men blot siger dette simple: vilde du gerne være rask? Kalder paa den lille fattige rest af livsfølelse, som endnu findes hos ham og søger at faa den til at blusse op. Og det sker, det er som et lille svagt haab, en lille fattig

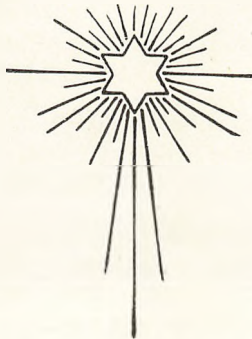
livslængsel bryder frem, og han vaagner op: er det endnu værd at leve! Vorherre gør ham til menneske igen, kan vi gjerne sige.

Men han slipper ikke det begyndte (»fandt ham«). Nu er du blevet rask, husk nu paa, at det er kun livets begyndelse, nu er din sjæl vaagnet til at leve, lad det saa ogsaa blive til et virkeligt liv. Nu maa du kunne forstaa, hvad det er værd at leve. Dette, mener jeg, ligger i Vorherres Ord. Derved kalder han paa den dybere livslængsel i ham, baner vejen for den Guds naade, som han fremfor alt vilde hjælpe ham til at forstaa.

Dér er broen over til det, som vi forkynder om vor Herre Jesus Kristus. Det, som han ikke blot fortæller om, men det han v a r, den herlighed, han aabenbarede, ikke blot ved at pege paa den, men ved at give sig hen i kærlighed, saa at den, der ser ham, maa tro paa ham, og tro paa Guds evige kærlighed i ham. Saa vi i ham har fundet det sted, hvor vi kan staa, i ham v é d, at Gud holder af os, kan takke ham for hver dag, han gav os til glæde, og midt i sorg og lidelse, ja i døden, kan takke ham for det evige livs haab. Vi har sandelig kunnet bade os i naadens kilde og er staaet op til det evige livs haab, vi mættes af ham til at faa kraft til at leve i troen og haabet, vi har faaet lov og magt til at bevare sjælens liv, vi har hjemme — i barmhjærtighedens hus.

Gud hjælpe os til at holde fast i tro og bøn, til at leve det evige liv af hans naade — han hjælpe os ogsaa til overfor hverandre at være livets tjenere til Guds ære.

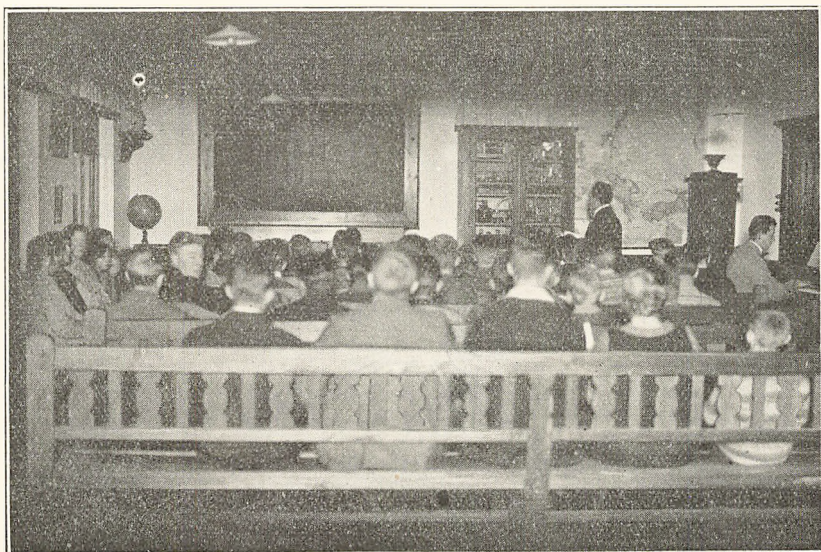
Th. Balslev.

Fra det svundne år.

Ligesom årene forud fyldtes gymnastiksalen også den 5. jan. 1928 af unge, gamle og børn og af tidligere og nuværende elever. Mens juletræets lys brændte, blev der sunget, talt og leget og senere danset. Det var en god indledning til sidste del af vinterens skolearbejde, som vi begyndte med 28 højskoleelever og 14 på efterskolen, et elevhold, vi her kun bevarer gode minder om.

Ved de ugentlige onsdagsmøder talte præsterne Engsnap, Bennedsen og Krøigaard samt Fred. Krog og skolens lærere. Vi mærkede der for første gang det gode ved at have en foredragssal, som står rede til brug uden at der først skal flyttes borde og sendes bud efter bænke.

Foredragssalen novbr. 1928. -- Dagen slutter.

Vi havde ingen offentlig diletantforestilling i år i fastelavn, men eleverne spillede dog om aftenen fastelavnsmandag for en indbudt kreds „Soldaterløjer“ — efter at de om eftermiddagen havde slået „katten“ af tøndens.

Den 26. marts holdt Morsø friskolekreds sit årsmøde her. Pastor Rasmus Anker Møller og provst Garnæs Hansen talte, og jeg indledede en forhandling om de nye skoletanker. Lige før havde Morsø ungdomsforeninger fejret deres tyveårsjubilæum her på skolen. Efter generalforsamlingen var der musik og sang, så talte jeg om Adam Homo, og om aftenen læste pastor Bennedsen „Leonarda“ af Bjørnsen. Til slut var der dans og sanglege.

Lørdag den 31. marts rejste eleverne, og vi gik ind i en stille påskeuge. Men i hele resten af april havde vi travlt med byggeri — mest forskellige landbrugsbygninger og andet af den slags.

Sommerens elevhold mødte den 3. maj, og søndagen efter holdt vi åbningsmøde. Vi havde igen måttet skifte lærerinde, idet Vita Kristensen mente at burde optage en gerning i den offentlige skole. Vi havde kun grund til på alle måder at være glade for hendes arbejde her både med børnene og de voksne. Hendes efterfølger blev frk. Agnes Rasmussen, der har seminarieuddannelse og har været elev på Vallekilde og Askov.

Vi havde et mindre hold elever end den foregående sommer, men vi mærkede ingen ulæmper af den grund. De boede alle på skolen og holdt godt sammen fra først til sidst. En af dem, en vendelbo, måtte i juni have et sygehusophold. Hun var så uheldig at falde med cyklen under en udflugt, og nogle dage så det meget alvorligt ud, men hun kom tilbage til os igen og forvandt alle følger af uheldet.

Elevmødet begyndte om middagen den 23. juni. Mange var mødt — også langvejs fra. Om eftermiddagen talte Schmidt og Olesen i foredragssalen, og nogle af eleverne opførte „Kejserens nye klæder“ som friluftsskuespil.

Efter Aftensmaden viste eleverne nogle folkedanse under havens træer, og dernæst samledes man i gymnastiksalen for at høre udmærket musik af et femmands orkester under ledelse af lærer Voldby, Galtrup.

Da det senere var mørknet noget til, tændtes et blus — det var jo st. hansaften —, som fra sit høje stude lyste længe og langt ud.

Mens vi sang om, at varmen og lyset fra vort glædesblus en kold midsommeraften skulde holde os alle slags hekse og troldtøj fra livet, kom nogle sådanne forunderlige

væsner færende, og det var tydeligt nok, at de ikke kunde føle sig hjemme.

Om natten skaffedes på sædvanlig måde plads til gæster. Søndag fortsattes mødet med kirkegang om formiddagen, og om eftermiddagen var der foredrag af Krøigaard og Agnus Sørensen, desuden generalforsamling i elevforeningen. Efter aftenmaden var der dans, friluftskomedie og sanglege.

Foruden de sædvanlige småudflugter på øen havde vi i sommer en tur til Hald og Viborg, særlig for domkirkens og Joakim Skovgaards billeders skyld, og en anden dag besøgte vi Danmarks nordvestligste forbjerg Bulbjerg med Skarreklit.

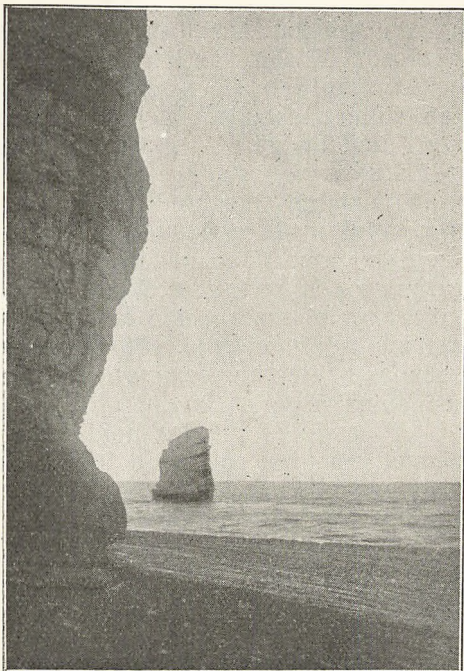
Midt på sommeren forlod Thomas Nielsen os for at holde bryllup og nedsatte sig som bogbinder og forretningsmand i Ryslinge. Han har nu et par år hjulpet os godt, navnlig som lærer på efterskolen.

Som sædvanlig havde vi i sommerens løb fornøjelige besøg af rejsende husmænd. I juni var her et hold fra Vendsyssel under ledelse af forfatteren Jens Thise, og senere kom et hold fra hele landet, ledet af Peder Ginnerup.

Sommerskolen sluttede den 1. august.

Allerede længe før var det afgjort, at Olesen vilde forlade skolen og sin virksomhed for Morsø landboforening, fordi han tog mod en stilling som rådgiver (konsulent) for Jyske landboforeningers afdeling til fremme af græsmarkers bedre udnyttelse (med et forunderligt „dansk“ ord kaldet *græsmarkssektionen*).

Olesen kom jo her til skolen for fem år siden sammen med os. Da var han helt uprøvet som lærer; men under

gerningen udvikledes hans medfødte anlæg meget snart, så han ikke blot blev en dygtig landbrugslærer, men han blev også en højskolærer, der på flere måder rent menneskeligt kunde betyde noget for skolen og eleverne.

Jeg var fra først af noget ængstelig for, at en landbrugslærer, boende på skolen, kunde komme til at virke i den dårlige retning ved at give den noget præg som fagskole. Jeg tror dog, den største fristelse og fare i den henseende er bleven undgået, også for en del derved, at de tre ugentlige landbrugsforedrag blev henlagt til aftentimerne, da også håndværkerne havde deres fagundervisning. Vi takker Olesen for dygtigt og godt medarbejderskab gennem de fem år. Han har lovet at besøge skolen ret jævnligt og navnlig at komme til elevmøderne.

Hen på efteråret tog vi fat på opførelsen af noget, der foreløbig kun er en stor forhal til gymnastiksal og skolebygning med trappegang til værelserne over gymnastiksalen. Ovenpå denne forhal og ind til midten af gymnastiksalens loft er så indrettet en stor og udmærket skolestue, som efterskoleeleverne i vinter bruger til bogbinding, men som vi senere tænker at anvende til håndværkerskole.

Nogle elever med „tårnet“ som baggrund.

Det er meningen at faa endnu en tredie etage sat paa til foråret, så et tårn med murtinder og flagstang kommer til at rage op mellem gymnastikal og skolebygning.

I oktober holdt øens husmandsforening som sædvanlig sin årlige præmieuddeling på skolen, og allersidst i måneden holdt Aage Møller fra højskolen ved Flensborg fjord i fire aftener foredrag om og i tilslutning til nordiske gudesagn. Der var fuldt hus hver aften.

Dette møde var for os i år noget, der, om end i ringe grad, kunde træde i stedet for de efterårsmøder, som skolen ikke kan holde og vinde styrke ved, fordi nu tingenes gang her på stedet har ført det med sig, at de holdes i det store, gamle forsamlingshus, som var bygget — længe før skolen fik sin egen gymnastik- og mødesal.

Søndag den 4. novbr. holdt vi åbningsmøde for vinter-skolen under god tilslutning. Schmidt talte om noget sær-egent ved ungdomstiden, og jeg talte om forholdet mellem tro og viden.

Vi har næsten alle pladser på skolen optaget, kun nogle ganske få elever mere kan komme til at bo her i vinter.

Alligevel kan vi nok fyldes med noget blandede følelser ved f. eks. at tænke over den kendsgerning, at kun en af de amtsunderstøttede højskoleelever her fra øen har villet betro sig til os for vinteren. Adskillige mindre skoler har alle deres dage haft ganske lignende vanskeligheder at tænke paa, — det kan sluge megen kraft. Her og der kommer så den tanke frem, som på een måde ogsaa er rigtig nok, at egnen for sin egen skyld skulde støtte en sådan skole ved at *sende* elever til den. Men, det dur ikke! En slags toldbeskyttelse kunde man derved gærne komme til at tænke på. Det rigtige vilde naturligvis være, om en egn, hvis det var muligt, kunde hjælpe sin skole på sådan måde, at den ikke i de unges tanker kom til at stå i anden eller tredie række blandt skolerne, men paa lige linie med dem, så den virkede ligeså dragende som de.

Men det er måske en næsten uløselig opgave.

Det fremmede og fjærne virker jo altid netop ved sin fjærnhed lokkende på mange. Det ses ikke som det, der er nærved, sådan som det virkelig er — med skrøbeligheder og mangler.

I årets løb er her på Ansgarkirkegården begravet to af Galtrup højskoles første elever. De var her for 60 år siden eller derover, og har alle dage siden da været blandt skolens gode og trofaste støtter. Peder Kr. Bjerregaard, Erslev, og Niels Bukh, Flade, var velkendte overalt på øen

og noget udenfor, og de var altid levende optaget af og med i arbejdet for alt godt og værdifuldt, *som kom inden for deres rækkevidde.*

Skolens lærere nu er de gamle: Schmidt, Krøigaard, Stensgaard, frk. Agnes Rasmussen og undertegnede — og desuden fire nye.

I Olesens sted er trådt Gjerløv Hansen fra Guldager.

Han er 30 år gl. Inden han tog eksamen fra Landbohøjskolen, har han været elev på Ryslinge og Askov højskoler og på Ladelund landbrugsskole, han har delingsføreruddannelse fra Ryslinge og Ollerup og har haft en del at gøre med arbejdet i ungdomsforeninger. I flere år har han været medhjælper indenfor landboforeninger, ved planteavl og regnskabsvæsen osv. Han underviser i landbrugsfag, sundhedslære og gymnastik for karlene.

En elev Niels Hansen fra Sønderjylland, der er delingsfører fra Ollerup, har gymnastik på efterskolen.

Chr. G. Jensen fra Vrensted, der er lærer fra Vordingborg seminarium, underviser i naturlære, geografi, sang og regning. Med Jensen er der ret kommen musik og sang tilhuse. Der er dannet et blandet sangkor af skolens elever og en stor flok ældre og yngre fra egnen, som under hans

ledelse øver sig i korsang hver onsdag aften efter det offentlige møde.

Denne sang lover vi os megen glæde af i fremtiden. På efterskolen underviser Thor Damgaard fra Salling i bogbinding og naturlære m. m. Han har sin uddannelse fra Gedved seminarium.

På omstående billede her ser man skolens lærerkræfter i samlet flok — delvis med familie — og desuden den gode, daglige medhjælp i huset, hvoraf så meget afhænger.

Lørdag den 5. jan 1929 kl. 7 aften bliver her juletræ. Alle tidligere elever fra nær og fjærn er velkomne, og alle andre, som de foregående år har været med, indbydes venligst til at komme igen uden anden påmindelse end ordene her.

Glædelig jul!

Dorthe og Agnus Sørensen.

Stille Efteraarsdag.

*Nu visner Løvet derude,
og Bladene daler saa tyst,
jeg ser her ud for min Rude,
hvor Løvet bli'r tyndt og lyst.
Ja, sagte synker det gule Løv
mod Jorden fra regntunge Grene, —
saa fald da; thi hvad der er gjort af Støv
med Støvet sig maa forene.*

*Men Livets evigt skabende Magt
har og sit Under i Støvet lagt.
Støvet, som favner det faldende Løv,
er ingen Grav, men et Værksted for Livet.
Saa fald da, I Blade, og bliv til Støv,
Livsaanden er Støvet indgivet.*

Marie Krog.

Lidt fra Herlufsholm.

Da Friskolelærer Sørensen mindede om et Stykke til Aarsskriftet, spurgte jeg, om jeg kunde fortælle lidt fra min Skoletid paa Herlufsholm, Herluf Trolles og Birgitte Gøyes gamle Skole nede ved Næstved — og det gav han mig Lov til.

Men hvor skal jeg begynde, og hvor skal jeg ende, for det er syv lange Aars Minder det drejer sig om, lige fra jeg som 11 Aars Dreng himelhenrykt trak i Uniformen med de blanke Knapper, til jeg som 18-aarig endnu mere henrykt smed den og satte Studenterhuen paa Hovedet.

Det var en Sommermorgen, endnu før det blev Dag, d. 6. Juli 1907, Aarsdagen for Slaget ved Fredericia, jeg kørte med mine Forældre de 2 Mil hjemmefra til Herlufsholm. Jeg skulde til Optagelsesprøve, og den skulde begynde Kl. 8. Efterhaanden som vi kom nærmere sank Modet, men Hjertet steg, jeg husker, jeg sagde til Mor, da vi kom ned til Skolen: »Mor, Hjertet sidder helt oppe i Halsen«.

Klokken slog 8, og vi kom ind i en stor Sal, Læsesalen. Her skulde vi have Regneopgaver. Opgaverne var saare lette, men jeg glemte det første Bud, at tænke mig om, og 2 af 3 Opgaver blev gale. Det var ikke opmuntrende, og jeg var klar over, at mine Chancer for at blive optaget ikke var store, der var nemlig ca. 40, som havde indstillet sig til Proven, og man kunde blot optage godt Halvdelen. — De andre Fag kom nu Slag i Slag, og det gik forresten rigtig udmærket, og især var det straalende i Historie. Jeg skulde fortælle om 3 Aars Krigen, og jeg fortalte om Slaget ved Fredericia og om Frederik d. VII, saa gamle Overlærer Hasselager, som nu er død, var svært godt tilfreds. Alligevel, da Slaget var endt, kunde Udfaldet endnu ikke overses, og jeg var ulykkelig for de Regneopgavers Skyld. Jeg turde slet ikke vise mig, da Resultatet blev læst op, men gik nede i Nyhave og græd, jeg syntes det var saadan en Skam at skulle dumpe. Men saa kom Far og fortalte, at jeg var optaget, og var der Sorg, saa blev der

Glæde. Ovenpaa fulgte de 6 Ugers Sommerferie, som blev benyttet til at faa anskaffet alle de reglementerede Skjorter, Flipper, Lommetørklæder, Pudevaar o. s. v., alt med paasyet fuldt rødt Navn, — ja saa brækkede jeg da ogsaa Armen. —

Det var underligt at skulle begynde paa Skolen derude, at forlade sit Hjem, men det tænkte jeg ikke paa dengang — da var det blot interessant at komme sammen med alle de ny Kammerater. Vi gik omkring og følte os svært godt til Mode, og vi fik oven i Købet min Livret: Sød Suppe og Kalvesteg til Middag.

Henad Aften kom de gamle Elever eller Disciple som de hed, for dem maatte vi staa ret, naar de forlangte det, og gøre Rede for Navn, samt Forældres Stilling og Bopæl. Foreløbig blev der nu slet ikke Tid til at tænke over Tilværelsen, der var saa meget nyt, der skulde ses efter, og Indtrykkene var saa overvældende. Men da dette havde fortaget sig, og vi hørte paa de ældre, blev vi klar over, at vi var kommet ind i noget af en Trædemølle, ikke at det var for strengt, slet ikke, men vi var kommet ind i noget, som gik sin ganske regelmæssige Gang, og hvis ikke der indtraf Uregelmæssigheder, vilde det vare 7 Aar. Dagen var ganske nøjagtig inddelt, og alt gik efter en Klokkestreng. Om Morgen, om Sommeren Kl. 6, om Vinteren Kl. 6,20, aabnedes Døren til Sovesalen — alle Eleverne laa paa Sovesale, c. 35 paa hver — Gangkonen greb Klokken, og den uhyggelige Lyd rungede ind over Salen. Hvor var den Lyd grim. Men der var ingenting at gøre, vi vidste, at 20 Minutter efter blev Døren til Spisesalen lukket, og de som kom for sent blev meldt til Rektor — altsaa — op. Men, det kunde vist gaa endnu et Øjeblik at putte Hovedet under Tæppet, da lyder et Raab: »Naa, skal vi saa op«, det er Sovesalslærerens frygtelige Stentorrøst. Nu var det store Øjeblik kommet, men det skete undertiden, at man blev sparet for alle Overvejelser ved, at der blev taget fat under Krølhaarsmadratsen, og med sit Indhold blev den lige saa stille vippet ud paa Gulvet. Der var gaaet nogle Minutter til denne den vanskeligste Overgang, som de fleste Mennesker dog daglig stilles overfor, nu gjaldt det om i en Fart at kome ud paa Vaskesalen. Hver havde sin Kumme, saa der blev ikke Slagsmaal om Vandfadene. Tøjet paa i en Fart, ned af Trapperne, og nu gik det i et rasende Løb mod Spisesalen, som laa ovre i Klosterbygningen, det gjaldt om at naa det, inden Døren blev lukket. Paa Vejen knappedes Vesten, og Flip og Slips blev ordnet, for saa vidt der var noget. Undertiden skete det nemlig,

at det blev glemt, saa blev Frakkekraven knappet over, — dog vé Staklen, hvis Læreren eller Bordholderen saa, at det manglede, »værs'go, tilbage — man møder ordentlig vasket og paaklædt ved Bordet.«

Døren knaldedes i, ofte lige i Hovedet paa en fremstormende Skare, som saa blev noteret og meldt til Rektor. Med god Appetit klemte vi saa paa Morgenmaden, 1 Rundtenom Rugbrød, 3 Tvebakker og 1 Kop Kakao pr. Mand. Vi fik ellers god og rigelig Kost paa Skolen, men om Morgenen kneb det ofte at blive mæt. — Alderen fra 13—14 til 17—18 kræver jo meget. — I de sidste Aar har jeg lagt Mærke til, at man ogsaa nok kan faa lidt ned, selv om man er naaet over den Alder.

Nu var Begyndelsen gjort og Dagen gik sin Gang, jeg maa hellere give Dagsordenen, jeg tager Sommeren: Kl. 6 Opringning, 6,20 Morgenbord, 6,45 Morgenlæsesal, 7,50 Morgensang, 8—11,15 fire Timer a 40 Minutter, 11,15—12,45 Fritid, 12,45 Middag, Kl. 2 Middagslæsesal, 2,45—3½ Bissetid (hvis vi var færdige med vore Lektier, kunde vi bisse omkring ligesom Køerne), 3½—6 3 Timer a 40 Minutter, 6—7 Fritid, Kl. 7 Aftensmad, 7½ Aftenlæsesal, 8,45—8,55 Aftenbissetid, 8,55 Aftensang, herefter kom »de smaa« (de to nederste Klasser) i Seng, »de store« maatte være oppe til Kl. 10 og 7de Klasse til 10½.

Livet paa Skolen formede sig for en stor Del uafhængigt af Verden udenfor, det var jo ogsaa et gammelt Benediktinerkloster, og ikke nok med, at Skolen fik sine egne Sæder og Traditioner, den fik ogsaa til Dels sit eget Sprog: »Gaar du med til Tonen i Bissetid«, »Skal vi snanne mellem 6—7«. Eller vi kom til Middagsbordet og spurgte gamle Jørgen Tjener, hvad vi skulde have til Middag — »Slær«. — »Tonen« er det samme som Tykmælkskønen, her solgtes »Tælk« (Tykmælk) for 15 Øre pr. Portion. At »snanne« er det samme som at »snyde i Vandet«. Badning i Susaaen var kun tilladt i en bestemt Tid, og de lavere Klasser maatte selvfølgelig ikke bade uden Opsyn. »Slær« er en Sammentrækning af Saalelæder og var det gængse Navn paa Skolens Oksesteg. Af den Slags Ord er der en Masse. For kort Tid siden kom der en hel Ordbog over dem, jeg skal blot nævne endnu nogle faa: Smørbasse hed »Smasse«, Smørbassekønen »Smønen«, Smørbassemanden »Smanden«, Gangtæve (det gamle Ord for Gangkøne) »Gæve«, Vestibyle »Vyle«, Store Park »Stark«, Kiærs Park »Kark«, Vandhus (W. C.) »Vus« o. s. v. o. s. v. Foruden alle disse Sammentrækninger var der en Mængde herlovienske Ord for forskellige Ting. En af de første Dage,

jeg var paa Skolen, kom en af de ældre »Diple« (Disciple) og spurgte, om jeg havde noget »Gas«, jeg anede ikke, hvad det var, men opdagede jo snart, at det var Fællesbetegnelse for alt lækkert: Chokolade, Frugt, Kager o. s. v.; naar man nyder noget af den Art, gasser man sig, derfra stammer Navnet. Naar man holdt Fødselsdag, var man fedtet, hvis man ikke gjorde »Gasgilde« for Klassen.

Det siger sig selv, at en Skole, som har staaet i 350 Aar, har sine Traditioner, som holdes i Ære. En af de Traditioner, vi først stødte paa, var Fugleskydningen, som hvert Aar afholdes den første Lørdag efter Sommerferien. Allerede Aftenen i Forvejen blev Fuglene rejst, Store Fugl for de 4-øverste og Lille Fugl for de 3-nederste Klasser. Næste Morgen kunde man nok mærke, at der var Fest. Det første, der skete, var at alle Gevinsterne i Procession, med Musik i Spidsen, blev baaret foran Rektorboligen og forevist Rektor, som pligtskyldigst beundrede dem, derefter blev de baaret tilbage og opstillet i Vylen.

Den gamle Fuglekonge lagde saa Pilen paa Buestrengen og skød det første Skud mod Fuglen, som sad højt oppe paa Stangen saa fin og grønmalet, den tænkte ikke paa, at den inden Aften vilde ligge splittet og forskudt paa Jorden. Hvis man var i Nærheden, vilde man høre en høj Røst forkynde: »Overdommer skyder Dommer skyder Underdommer, Overkanonér skyder Petersen skyder Festarrangør«, det er Sekretæren, ogsaa kaldet Sandstrygeren, som læser op, hvis Tur det er at skyde. Til at dømme i alle Tvivlstilfælde er der tre Dommere: Overdommer, Dommer og Underdommer. Til at tænde Kanonslagene findes Overkanonér, Kanonér og Underkanonér, til at ramme Pæle i Jorden findes Overpælemester, Pælemester og Underpælemester, saaledes findes der en hel Mængde Embeder, som selvfølgelig besættes af øverste Klasse. Hele Dagen igennem vedvarer Kanonaden mod de stakkels Fugle, og hver Gang der falder en Gevinst, drøner Kanonslagene, og Musikken spiller. Om Eftermiddagen bliver Chokoladen hentet med Musikken i Spidsen, og ikke blot Skytterne, men ogsaa Tilskuerne, for en stor Del bestaaende af Omegnens Dreng, beværtet.

Hen ad Kl. 4 skulde Kroppen gerne falde, men Snedkeren havde som Regel slaet den saa godt paa Stangen, at den maatte løsnes et Par Gange. Naar det er sket, og den giver sig for hver Træffer, stiger Spændingen, — »hvem mon bliver den heldige«. Skudene følger hurtigt efter hinanden, og Buerne spændes, saa Pilene ryger højt i Vejret. »Skyd i venstre Side. — Naa-aa-da — nu falder

den for næste Skud. — Aa-aa — den gik udenom. — Hurra-a-a-a! — Op med Fuglekongen!« Og den lykkelige løftes i Guldstol og bæres ind til Vylebordet, mens han bliver knebet brun og blaa, for at han ikke skal blive overmodig i sin Lykke. Nu bliver der travlt, den gamle Mælkevogn fra Avlsgaarden, som Overfestdekoratøren og Festdekoratøren i Forvejen har pyntet, køres frem, og begge Fuglekongerne, iført deres Kroningsdragter, tager Plads. Alle Skolens »Diple« bevæbnes, de store med Huggertter, de andre med de gamle Muskedonnere fra Vaabenkammeret, og med Musikken i Spidsen gaar Optoget Alléen rundt.

Om Aftenen er der Dans i Festsalen, hvor Omegnens Skønheder kommer til Stede, det er et morsomste af Ballerne paa Herlufsholm, her er ingen Stivhed, man har ingen Balkort, men bærer sig ad som andre Mennesker. Fuglekongen skal selvfølgelig holde Tale, og hans Leve for Fugleskydningen besvares med Kanonskud. I Vinduet sidder en, som skal give Tegn til Kanonérerne, naar han er ved at slutte, men det sker, at det bliver lidt for tidligt, og den stakkels Fuglekonge bliver afbrudt midt i sin Tale ved et drønende Kanonskud. — Fugleskydningen hjalp godt til at bøde paa den lidt nedtrykte Stemning, der herskede efter Sommerferiens Slutning, efter den kunde man saa rigtig begynde paa Arbejdet.

I Efteraaret var der ingen rigtige Ferier, blot den lille Oktoberferie, fra Torsdag Aften til Søndag Aften. Det var Fodboldtiden. I de første Aar, jeg var paa Skolen, spillede der meget Kricket, men allerede dengang var denne dejlige fine Sport i Tilbagegang, den maatte vige for Fodbolden, der navnlig siden den Tid er blevet sparket sin Sejersbane Verden rundt. Fodboldkampene rummede ogsaa en vældig Spænding. Kampene med Næstved Idrætsklub, Birkerød Kostskole, Bogø Skole, Sorø Akademi. Det største Øjeblik var vel nok dengang et udvalgt Hold fra de københavnske Skoler, som havde kløet alle Latinskoler Sjælland rundt, kom ned hos os og tabte. Føreren for Holdet, forresten den nu velkendte Fodboldkommer, Hagbart Vestergaard, blev da ogsaa saa vred, at han ikke vilde raabe de traditionelle Hurraer.

Allerede i Slutningen af November begyndte vi at holde Regnskab med Dagene til Jul, og paa Sløjdsalen blev der Travlhed med at lave Julegaver, et Spækkebræt til Mor og et Skjold og en Stridsøkse til Axel. Ugepengene (de Lommepege, vi fik udbetalt gennem Skolen, 20 Øre i de 3 nederste Klasser, 25 Øre i 4de, 35 i 5te, 70 Øre i 6te og 1,50 Kr. i 7de) blev staaende hos Sovesalslæreren, for at

der kunde blive noget til Julegaver. Før Jul blev ogsaa de saakaldte Julevidnesbyrd afgivet, her gjorde Læreren Rede for ens Arbejde og Standpunkt i de forskellige Fag, og de blev saa sendt hjem. — Og det kunde jo ske, at det dryppede en Draabe Malurt i Glædens Bæger, hvis lille Peder ikke havde været saa flittig, som han burde være. Den sidste Dag lige før Afrejsen hjem til Jul fandt Juleauditoriet Sted. Her omtalte Rektor Arbejdet i de 4 Maaneder, og hver Klasse maatte saa rejse sig, mens de fik deres Skudsmaal. — Det lettede, naar det var overstaaet, og vi sluttede med at synge »Det kimer nu til Julefest«. — Aldrig før og aldrig siden har denne Salme haft en Klang, som ved denne Lejlighed, den betød — hjem.

Hvor var det tomt efter Juleferien at vende tilbage, overalt var der nyferniseret, man manglede i saa stærk Grad den hjemlige Hygge. Der var dog et Lyspunkt, 8 Dage efter var der »Trollefest«. Herluf Trolles Fødselsdag d. 14. Januar. Skolens største Festdag.

Om Morgenens fik vi i Stedet for Tvebakker Gøyebrød (opkaldt efter Birgitte Gøye), det var en Slags Wienerbrød, jeg ved ikke, om Birgitte Gøye bagte den Slags. Efter Morgenbordet gik vi over i Kirken til den lille Morgen-gudstjeneste. Der var en egen Højtidelighed over Lysene i Kirken, det var, som da Munkene i gamle Dage holdt Frommesse. Vi sang »Herre hvor stort er dit herlige Navn«, Præsten holdt en kort Mindetale over Herluf Trolle, og vi sang saa Mindeverset:

Her bøjte vi os stille ned
ved Herluf Trolles Hvilested.
Her har o Gud du hørt hans Bønner,
her bede den henfarnes Sønner.
Lær os at vorde Mænd som han
til Hæder vor vort Fædreland.

Med Rektor i Spidsen gik saa hele Skolen bag om Alteret forbi Herluf Trolles og Birgitte Gøyes Sarkofager, her laa altid en Krans fra Herlovianersamfundet, tilbage til vore Pladser i Kirken. Gennem Buevinduerne over Alteret kunde vi nu se, at det begyndte at lysne, og da vi forlod Kirken, var Dagen ved at bryde frem. Dagen igennem muntrede vi os, selvfølgelig havde vi fri, og d. 14. Januar var det som Regel Slæde- eller Skøjteføre. Trolleballet om Aftenen var det stiveste og kedeligste af alle Skolens Baller, men især for de mindre havde Aftenen et Glanspunkt, Spisningen. Paa Balkortet var opført Borddans, men de fleste af de smaa snød for at tage Borddame for ikke at

være for afhængige, naar det lækre Smørrebrød og de endnu lærkere Kager blev baaret frem. Det havde været morsomt at gaa rundt i et Par Galoscher, som gjorde usynlig, og fiske Kransekage op af Lommerne, det var ikke blevet til saa helt lidt. — — —

Paa Sjælland kan man mærke Foraarets Komme, naar Drengene begynder at spille Pind. Paa Herlufsholm spillede vi Fik-Fak. Man fik fat i en god solid Stav, c. $\frac{3}{4}$ Alen lang, af Tjørn eller en anden tung Træsart. Den tilspidises i den ene Ende, helst skulde Spidsen saa hærdes for at blive rigtig god, og hugges saa i Jorden paa et Sted, hvor den er rigtig klæbrig og fed — det duer ikke at spille Fik-Fak i let Sandjord. Nu gælder det for Modstanderen at hugge sin Fik-Fak-Kæp saaledes i Jorden, at den vælter den anden og selv bliver staaende. I hvert Frikvarter kunde man se vældige Fik-Fak-Kampe, især paa en lille Plads henne ved »Stark« (Store Park), der var som skabt dertil.

Hvad der prægede Skolelivet paa Herlufsholm var Sporten og Friluftslivet. I Overgangsalderen trænger Drengene til at bruge deres Krop paa en eller anden Maade, og naar de skal sidde stille en saa stor Del af Dagen, er det nødvendigt, at de for Alvor rører sig, naar de er ude, jeg er ved at tro, at jeg, hvis jeg ikke havde drevet Sport, som jeg gjorde, nu var gaaet rundt med svage Lunger eller lignende. Lykkeligvis kom vi meget i frisk Luft i Fritiden, Fodbold, Kricket, Tennis, Skyttekorpset, og saa selvfølgelig Spadsereture, men disse gav nu for lidt Bevægelse, med mindre man havde den Vane at strejfe gennem Skoven paa kryds og tværs og springe over Gærder og Grøfter. Skovene gemmer paa meget, herude kunde man bygge sig en Hytte og ryge de forbudne Cigaretter, men det gjaldt om ikke at blive opdaget, for saa røg Ugepengene i 6 Uger. Selv har jeg ikke været slem, jeg husker, at en Kammerat og jeg drøftede dette Spørgsmaal, vi var i 2den Klasse, d. v. s. ca. 12 Aar. »Ja ryge skulde man jo, for man skulde ikke være dydig, men man skulde ikke ryge Forstanden ud.«

Dyden stod ikke højt i Kurs, det værste, man kunde blive beskyldt for, var at det at være dydig, d. v. s. altid at være eksemplaris, ikke at turde være med til at lave Fest. Kammeratskabet indtog første Plads, man stod Last og Brast, men indbyrdes var Drilleriet yderst pinefuldt, hvor kunde det forbitre Tilværelsen. I de første Aar havde jeg meget let ved at »tude«, og det gjorde jo ondt tilfold værre. Det er nu de Sider af Livet paa et saadant sted, som man i Reglen tier stille med, ikke mindst i den

Tid, det staa paa. Det var værst i det første Aar, der var da ogsaa meget tilbage af det gamle Klassetyranni, hvor en af en lavere Klasse maatte staa paa Pinde for en af en højere. Efterhaanden som man kom højere op i Klasserne, kom det til at spille en mindre Rolle. Skolearbejdet optog da langt mere Tid, man boede paa Værelse sammen med sine bedste Kammerater, den Tid er fuld af gode Minder. En saadan Aften, naar man var færdig med sine Lektier og kunde gaa ombord i en god Bog! Og ikke mindst en Lørdag Aften, hvor man lavede en forbudt Kop The! — Hvor var det hyggelig!

Ja, der var mange Minder at genopfriske fra 7 Aars Skoletid, fra Sportspladsen, fra Timerne, Pøllekampene paa Sovesalene, Nøddeturene, Forholdet til Lærerne, Lærerhistorier o. s. v., men Pladsen tillader det ikke. Den sidste Tid var fuldstændig optaget af Arbejdet med Studentereksamen, og det var en stor Dag, da den var overstaaet, og vi smed Uniformen og trak i graat Tøj, høje Flipper, kulørt Skjorte og Slips, og sidst men ikke mindst satte Studenterhuen paa Hovedet.

Endnu en Gang samledes vi i Festsalen. En for en kom vi op til Rektors Kateder og fik vort Eksamensbevis og vor Lykønskning. Han talte til os, og vi sang den Sang, som altid blev sunget ved Dimmissionen:

Flyv da fra Reden,
brug kun eders Vinge . . .

Saa fløj vi fra Reden, men Minderne om den gamle Skole flyver vi aldrig bort fra.

Svend Krøigaard.

Søndag paa Sygehuset.

519

I

Hjælp min Vantro!

Mark. 9, 17.—29.

*„Forbarm dig og hjælp os, Herre,
saafremt du noget formaar!
For vi har det ilde desværre,
har haft det i mange Aar.*

*En Djævel min Dreng har plaget,
og den er en slem Tyran!
Hvor tit har den ikke jaget
ham baade i Ild og Vand!“*

*— Der stod for Vor Herres Øje
en stakkels, fortvivlet Far:
Han vidste jo altfor nøje,
der vanked k u n O r d til Svar!*

*Han havde saa tit det prøvet:
Hvor end han søgte om Raad,
gik bort han lige bedrøvet,
thi Ordet blev ej til Daad.*

*Da svarede brat Vor Herre:
„Saafremt du noget formaar!
For Troen kan intet spærre,
saa ikke sit Maal den naar!“*

*Det lød med Vishedens Styrke.
Da rejste sig Mandens Mod, —
Han skimted' et Lys i Mørke
og knæled' ved Jesu Fod,*

„Jeg tror, ja, Herre, det gør jeg!“
han raabte og brast i Graad.

„Men stole derpaa ej tør jeg! —
Giv mig for min Vantro Raad!“

Og Herren tog atter til Orde,
og Ordet blev straks til Daad:
Det Under fuldstort han gjorde.
For Vantro vidste han Raad.

Han vandrer ej mer her nede
for Menneskeøjne at se.
Og end maa Tusinder lede
om Hjælp mod Vaande og Ve.

Men sidder han end i det høje,
langt borte fra Menneskeis Nød,
dog følger hans kærlige Øje
dem alle i Liv og Død.

Og ligger et nødstedt Hjærte
en Dag i Graad for hans Fod,
da ynkes han over dets Smerte
og raader paa Vaanden Bod.

O, Herre, vi tror, det gør vi!
Men Troen er end saa svag.
Dog stole paa dig — det tør vi:
Du gøre vor Nat til Dag!

Søndag den 4. Marts 1928.

Vor Frelser.

Tone: „Kimer, I Klokker“ eller „Stiftet Guds Søn“.

*Jesus, du kom for at søge og frelse det tabte,
rejsede det faldne, som Gud i sit Billede skabte,
læge dets Saar,
byde det Saligheds Kaar.
Æren er Guds i det høje.*

*Ogsaa v o r Vej du, o kærlige Frelser, betræder,
bøjer de store og trøster de smaa, naar de græder,
bygger og bor
i dit livsalige Ord
hos os med hele din Naade.*

*Lad ved din Aand vore Hjærter med Glæde fornemme:
Dine vi er, som med dig har i Himmerig hjemme!
Vejen, du brød,
frem gennem Mørke og Død,
lær i dit Spor os at vandre!*

*Herre, vi nynner alt her paa den evige Tone,
den, vi skal synge med Jubel en Gang for Guds Trone:
Himmel og Jord
mødes i Englenes Kor:
„Æren er Guds i det høje!“*

Søndag den 19. Februar 1928.

I Fjor og i Forfjor laa *min Kone* gentagne Gange alvorligt syg paa Amtssygehuset i Odder. I Aar blev det *min* Tur et Par Maaneder. Nu er vi begge raske, Børnene ligesaa. Dette er — tilligemed med saa meget andet — værd at sige Gud Tak for.

Ovenstaaende Vers blev sammen med flere andre formede, mens jeg paa Sygelejet laa og søgte Erstatning for det Søndagsarbejde, jeg midlertidig maatte give Afkald paa.

Hjærtelig Hilsen fra os begge til alle vore Venner i Aarsskriftets Læsekreds. Glædelig Jul og godt Nytaar!

Jakob Lykke.

Marthes Kilde.

(Et Digt af *Ludvig Bødtcher*).

Ludvig Bødtcher (1793—1874) hører til de Digtere i dansk Literatur, hvis Adgangstegn til Parnasset kun er et Par Bøger. I sit lange Liv skrev han kun så mange Digte, at de kan rummes i to små Samlinger: „Digte, ældre og nyere“ (1856) og „Sidste Digte“ (1875).

Som det er påvist af *Georg Brandes* i hans Skildring af *Ludvig Bødtcher* fra 1877, var det Småting, han digtede om; men han stræbte ved en saa følt Behandlingsmåde som muligt at adle Emnets Ubetydelighed. Et smukt Eksempel herpå giver Digtet: „*Farvel til Marthes Kilde*“, hvor *Bødtchers* Strofe har en Rislen som en spæd og ren Kilde, der i Skovbunden mumler og nynner, plasker og synger, ubekymret om Lynet slår ned i de højeste og kraftigste Ege, eller om en Orkan Dagen forud har revet Træer op med Rode. I Indledningsverset har Digteren følt og malt sådan en Kildes Skønhed:

„Jeg kommer i den stille Kvæld,
Vil dvæle hos Dig ene;
Jeg er forelsket i Dit Væld,
Tidt drømmer smilende min Sjæl.
At Du er Hippokrene.“¹⁾

Dette Vers kan staa som Motto over *Bødtchers* Lyrik. Hans Poesi brød sig ikke Vej i Strømme, men piplede frem i klare Dråber som *Marthes Kilde*:

„Først vil jeg under Træets Hang
Betragte ret Din Kilde,
Saa nynner Du mig smukt en Sang,
Til sidst saa drikker jeg Din Klang,
Og saa — Farvel, Du Lille!“

¹⁾ Hippokrene (o: Hestekilden) paa Bjerget Helikon i Boioien var indviet til Muserne, og dens Vand antoges at virke begejstrende på Digterne.

I en Række dejlige Strofer skildres Kildens Væsen, og hvorledes den sprudlede frem en tør Sommerdag, da Karlen Jørgen gravede efter Vand:

„Et Smil da Jørgens Læber brød,
Man saa de hvide Tænder, —
Han snildt et Rør i Gruset skød,
Mens Vandet klart som Sølv et flød
Over hans brune Hænder.“

Med fine og skære Farver anskueliggøres Fundet af Kilden. Jørgen drak af det „søde Vand“ og løb straks derefter til Gården for at melde Kildefundet:

„Og i den gyldne Morgenstund
Kom alle festligt sammen,
Hver bøjede sig mod Kildens Grund
Og gav Dig hjærteligen Mund
Til Velkomst og til Gammen.“

„De døbte Dig og gav Dig Navn —
Det kæreste, de vidste;
Naturen selv holdt Dig i Favn,
Og Kirken var Din Fødestavn,
Hvor Fuglen sang paa Kviste.“¹⁾

Siden sit Fremvæld har Kilden nynet og plasket —
ved Morgengry og i den hede Middagsstund, —

„Men stærkest virker Din Magi,
Naar Solens Straaler vige;
Da samles Livets Poesi
Med Ungdoms Aand og Skælmeri
Om Straalen i Dit Rige.“

Den *literære* Forudsætning for Bødtchers Kilde-Digt findes i den romerske Digter *Horats'* (65—8 f. Kr.) Digt: „Kildeofring“ [Ode III, 13]: *O fons Bandusiae, splendidior vitro* („O, min Bandusia, herlige strålende“), hvis første to Vers *Vilhelm Andersen* i sin Oversættelse til danske Vers af Horats' „Lyriske Digte“ (1903), 23 f. gengiver således i Ludvig Bødtchers Versemål:

¹⁾ J. Byskov har i sin „Dansk Sproglære“ 1912, 66, benyttet sidstnævnte Vers som Eksempel ved Redegørelsen for Omsagnsled til Grundled. I Versets fjerde Linje er „Din Fødestavn“ Grundled, og Linjen skal altsaa helst læses med betonet *v a r*.

„Jeg bringer Dig min Blomstergæld,
Bandusia, min Kilde!
Vin ofrer jeg dit Sølvvæld,
Et Kid jeg slagter til dit Held,
Som Hornene alt krille

„Og vier til Mars' og Venus' Kald
Og narrer, ak! for begge:
I Morgen risler dit Krystal
Med Blød saa rødt som en Koral
Af Hjordens Kæledægge.“

Den antikke Digter kan ikke nærme sig til Naturen uden visse Ceremonier. Han kan ikke vise sin Kærlighed til sin Kilde, der lå ved hans Landgård i Sabinerbjergene, skænket ham af *Mæcen*as, uden ved at ofre til dens Genius. Blomster og Vin og „et ungt Kid, hvis begyndende Horn bestemmer den til Kærlighed og Kampe“. Bødtchers Kilde fordrer ingen Ofre, og allermindst blodige. „Den er selv så munter som et Kid — eller den er som en vilter Dreng, — nej, som en Mø, der flygter for sin Bejler. Eller den er intet af dette. Den er jo blot „et yndigt Kildevæld“, som han uden Mytologi kan „forelske sig i“, og så behøver han ikke at love den Udødelighed. Så bøjer han sig blot ned og kysser den og „drikker dens Klang“ og bevarer den så for bestandig. Ikke ved hans Vers, som Horats siger, men i hans Vers lever hans Kilde (Ludvig Bødtcher: Digte med Indledning af *Vilhelm Andersen* 1902, 7 ff.)

Horats' tredje Vers gengiver Vilh. Andersen således:

„Ej Hundestjernens Sommerbrand
Dit svale Læ bevæger;
Det viltre Kvæg, det trætte Spand
Lokker du med din Blomsterrand
Og læsker med dit Bæger.“

Det er næsten umuligt ikke at lade Bødtcher selv fortsætte:

„Men stærkest virker Din Magi“,
o. s. v.

Og når Horats i sit sidste Vers om Bandusia lover sin Kilde Udødelighed —:

Blandt de besungne Kilders Tal
Skal ved mit Digt du stande:

Stenegen paa din Klippehal
 Og under den det klare Fald
 Af dine muntre Vande" —

har Ludvig Bødtcher ikke mindst gjort sin Kilde udødelig ved sit:

„Farvel, Du altfor korte Drøm,
 Du friske, landlig, milde!
 Modtag min Tak, saa varm og øm,
 Jeg maa igen i Livets Strøm, —
 Farvel, Du rene Kilde!“

Man kan uden al Tvivl dukke dybere i „Livets Strøm“, end Bødtcher nogensinde har gjort; man kan begære andet og mere af „Livets Poesi“ end „Ungdom, Aand og Skælmeri“. Man kan ved denne lille Kilde længes efter en åben Strand og brede Arbejdsmarker. Men man kan ikke gøre for — især da hvis det var i denne Form, at man først begejstret troede at kunne gribe denne flydende Fasthed, som er Ordets Kunst — at bedst som man står „i Strømmen“ eller er „ved Havet“, begynder det at pible i Sjælen fra Bødtchers Kilde, og inden man ved et Ord deraf, har den allerede Døren på Klem og

„Smaaleende den kommer frem
 I jomfrurene Bølger.“¹⁾

Den *stedlige* Forudsætning for „Farvel til Marthes Kilde“ har Bødtcher selv givet i sin Underoverskrift til Digtet: Ved Nebbegaard i Jylland. Til denne Oplysning skal her føjes nogle Enkeltheder, som må antages at kunne interessere Bødtcherlæsere.

Herregården *Nebbegård*, der ligger i *Gårstev* Sogn (Holmans Herred) Syd for Vejle Fjord, ejedes fra 1822—1842 af Digterens Broder, *Andreas J. Bødtcher*, som døde 1848. Gården havde da 8½ Tønde Hartkorn. Hertil kom Ludvig Bødtcher i Besøg Sommeren efter sin Hjemkomst fra Italien (1836), hvor han havde opholdt sig i elleve År (1824—1835) og tilsidst sørget for, at *Bertel Thorvaldsens* Kunstværker kom her til Danmark (hans Livs eneste store Bedrift). Sammen med fire Søskende, der samtidig besøgte Broderen Andreas, festligholdt Ludvig Bødtcher Gensynet med sine nærmeste ved et Glas Vin i Lysthuset i Nebbe-

¹⁾ Vilhelm Andersen i Indledningen til Bødtchers Digte 1902; jfr. Vilh. Andersens Indledning til Horatsoversættelsen 1903, III f.

gårds Have, hvor Søskendeflokken mindedes de afdøde Forældre.

Nebbegård har en overmåde smuk Beliggenhed ved Ransfjord, omgivet af Mark og Skov. Til venstre for Gården fandtes i Bødtchers Tid en Blegeplads, og bag denne Elleskoven, som L. Bødtcher omtaler i sit Digt „Fodsporet“ (Digte 1856), hvor han lader den unge Pige hellige en hel lille Epistel til Skildringen af sine Følelser ved Synet af den bortrejste Elskedes Fodspor i en af Havens Gange. Kun en kort Tid kan hun nyde Synet af dette; thi Havekarlen kom for at skuffe Gangen ren i Elleskoven, og så måtte Fodsporene forsvinde. På den anden Side af Landevejen, der fører forbi Nebbegård, ligger Marthes Kilde. Langs Siderne af Vejen, der fører hen til Kilden, var i 1830'erne plantet Graner, og foran Kilden stod to mægtige Træer. Omkring den var en Græs-bænk og et Hegn, der bestod af vilde Roser og Syrener, hvorom Bødtcher i sit Digt skriver således:

„Nu hvælver alt Syrenens Pragt
Sin Kuppel om Din Straale;
Det grønne Sæde rundt er lagt,
Foran to Graner holde Vagt
Med tusind spidse Naale.

Omkranset er Bassinets Bred
Af fugtiggrønne Planter;
Og naar man nærmer sine Fjed,
Man hører Frøen plumpe ned
Blandt sine Diamanter.“

Kilden gav Ludvig Bødtcher Navn efter sin Broders Kone *Marthe*. Den Dag, Navngivningen fandt Sted, blev et Bord dækket dernede ved Kilden, og alle drak af dens klare Væld.

Det var på høje Tid, Bødtcher kom hjem fra Italien, thi Året efter døde hans ældre Broder, „og det ene Led i Kæden brast efter det andet“, meddelte han til *Alexander Schumacher*, der i 1875 skrev en Biografi af Digteren, hvori er meddelt en Række Oplysninger dikterede af Bødtcher selv til Schumacher.

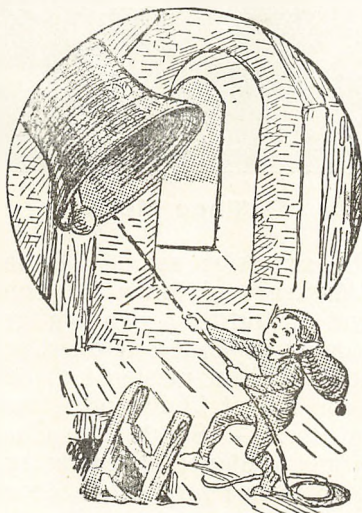
Det er utvivlsomt, at det skønne Sted Nebbegård må have afgivet de bedste Omgivelser til at vække og løfte den digterisk-skabende Stemning hos den fine Versets Kunstner, som Bødtcher var, så det blev muligt for ham at skrive det herlige Digt „Farvel til Marthes Kilde“, hvori hvert Ord „har en Klang af ægte Guld“ (Georg Brandes).

Det hyggelige Familieliv på Nebbegård i Sommeren 1836 har vel også været den bedste Indledning til hans sidste lange Ophold i Danmark.

Ludvig Bødtcher hører til de Forfattere, der bliver stående i den levende Literatur med eet eller ganske enkelte Digte. Hans betydeligste Digt er „Mødet med Bacchus“, et Digt om Italien, som Bødtcher kendte og elskede. Det vil bestå og leve, så længe overhovedet noget af Guldalderens Romancedigtning består (*Hans Brix: Danmarks Digtere* 1925, 259), og det er hans gyldne Adgangstegn til det danske Digter-Parnas; men selv om han ikke havde skrevet „Mødet med Bacchus“, vilde alligevel nogle få af hans øvrige Digte — og der først „Farvel til Marthes Kilde“ — dog give ham en Plads blandt Danmarks fineste Lyrikere.

16. November 1928.

August F. Schmidt.

De gamle Hjem og de nye.

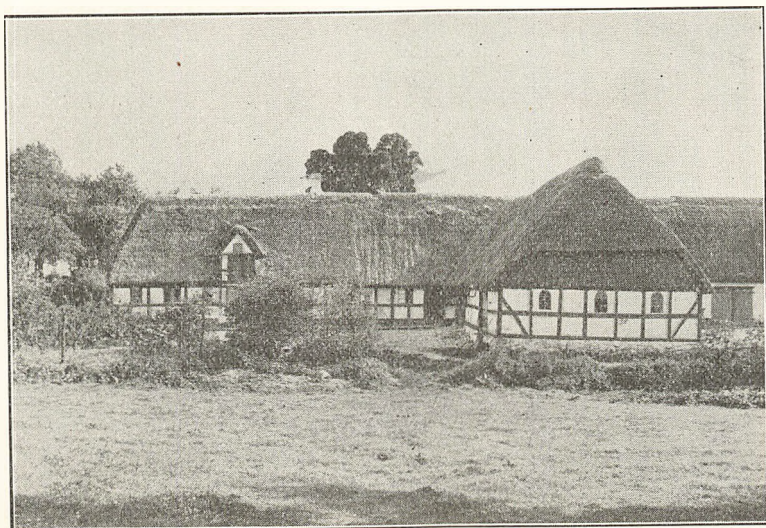
I vor Tid virkes der en hel Del for at vække Menigmands Sans for smukke Bygninger og Hjem. Hvis man vil spørge, om der er nogen Grund til det, vil Svaret blive bekræftende. De sidste halvtreds Aar har nemlig været en Smagløshedens Periode, saa stor, at kun faa Ting og Bygninger, frembragt i dette Tidsrum, har nogen

Dellinge Mølle.

Værdi — skønhedsmæssigt set. — Dette kan vi takke Maskinerne og Masseproduktionen for, som paa alle Omraader har sat ind og fortrængt den dygtige, solide Haandværker. Vi har faaet Millioner af daarlige, uægte, billige Ting paa Markedet, saa det næsten i al denne Overflødhed er umuligt for een at finde noget, som kun er, hvad det giver sig ud for. — Se de nye Gaarde og Villaer, hvor de praler med Altaner, Fremspring, Gesimser og Kviste, Vinduer og Døre i forskellige Størrelser og Former — helst saa kunstigt som muligt. Eller Huse og Gaarde med korte Tage af blanke Cementsten eller Skiffer og Udhuse med Bølgeblik og Paptage. Og vend saa dit Øje mod de gamle Gaarde og Huse! De ligger saa naturligt og tilførladeligt i Landskabet og raaber ikke: „Se, her er jeg!“ — Endnu har vi mange saadanne idylliske Menneske-

vaaninger tilbage, hvori man uvilkaarligt ønsker sig at bo. Men de bliver færre og færre de gamle Gaarde med lave Vægge, smaa Ruder, langt mosgroet Tag med Græstørvsmønning, hvori der trives Husløg, Ukrudtsplanter, gule Stenurter og fint blomstrende Græs. — De daarlige Tider vil sikkert medvirke til, at en Del af disse smukke, gamle Bygninger faar Lov at staa lidt endnu, forhaabentlig saa længe, til vi naar at forny dem lidt kønnere end Tilfældet hidtil har været. Vore unge Haandværkere skulde foruden

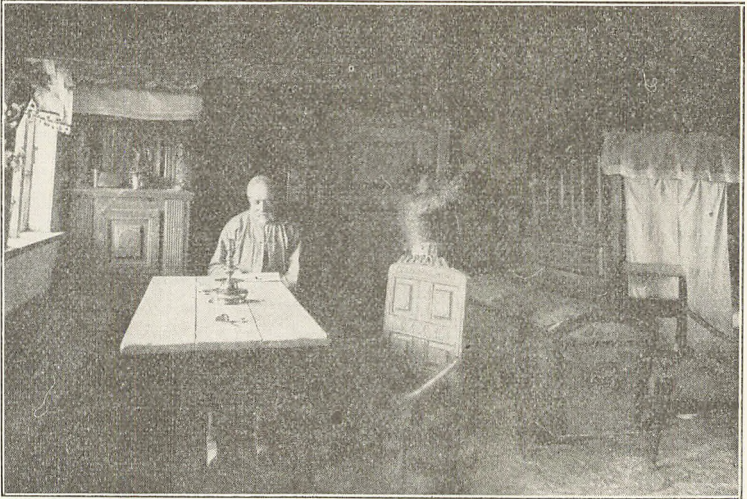

Bregninge, Ærø.

det rent faglige ogsaa lære af gode Kunstnere og Arkitekter, hvorledes man bygger smukt. — Naar Folk skulde have ordnet det indvendige, burde Maleren kunne raade dem med Hensyn til Farverne, saa de stod til Bohavet og passede til Rummet. Her nede syd paa ser man ofte Entreeerne udstaferede med oliemalede Borter af røde Roser og grønne Blade i gloende, tarvelige Farver paa himmelblaa Bund. Malerne har sin Del af Skylden for, at mange Stuer er saa sørgelige at skue. Bohavet, som vi selv køber og anbringer deri, er jo heller ikke lige heldigt. Har man gamle Møbler eller Ting, saa lad dem faa Hæderspladsen. De er altid meget bedre og smukkere, end hvad der fabrikeres i vor Tid. De er haandværksmæssigt fremstillet, ofte med megen Sans for det hensigtsmæssige, og Materialet er fremfor alt ti Gange bedre end det, som an-

vendes nu til Dags. Hvis Folk lod være at købe „alting for ingenting“ vilde ogsaa meget være vundet. Hellere et stort godt Billede paa Væggen end en hel Del smaa og daarlige. Hellere en Lerskaal med Blomster eller Frugt paa Bordet end en „Sølvopsats“ fuld af gamle Postkort. Vore Stuer er ogsaa ofte slet ikke indrettede til at opholde sig i, og man gør det heller ikke, uden naar der er fremmede.

Var det ikke bedre at nedlægge alle disse „fine“, ubrugelige Stuer til Dagliglivets Hygge. Vore Gæster be-

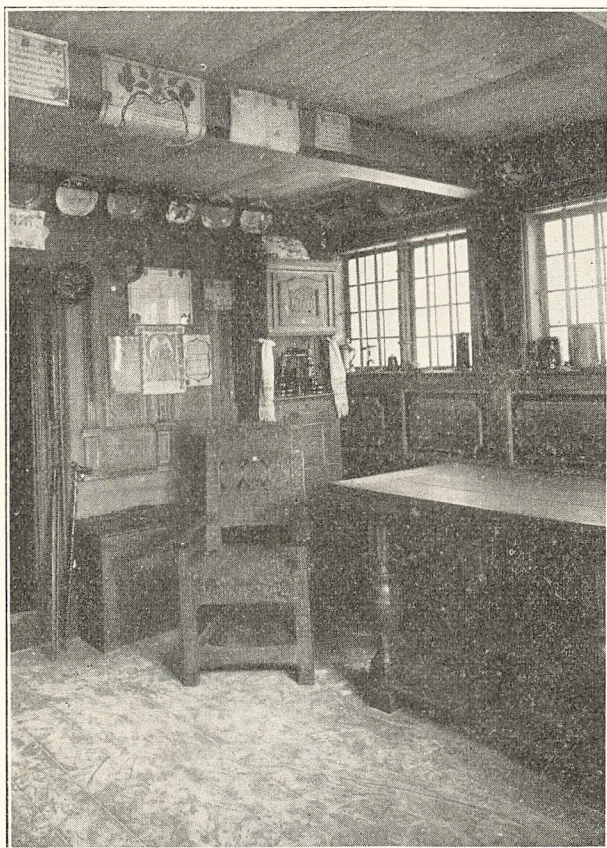

Kamstrup ved Roskilde.

finder sig dog bedst udenfor disse Rum, hvor de sidder som paa Naale for ikke at krølle de stivede Stole- og Sofasløjfer, og hvor der hører en vis Behændighed til for ikke at vælte Stativer med Blomster og Smaaborde med Rammer og Nips.

Meget opslidende og unyttigt Arbejde vilde Kvinderne skaane sig for, om de indrettede Hjemmene til at bo i, uden Hensyn til det, der tog sig ud. Hvor befinder Børnene sig bedre end ved det gammeldags lange Bord og Bænk ved Vinduet, som endnu har faaet Lov at staa her og der i Gaardene. Der kan de sidde ved det store Bord og lege med deres Sager, ligge paa Knæene eller staa op paa Bænken, alt som man er lille eller stor til. Her er en god Arbejdsplads for Konen med sin Symaskine, og om Manden kommer ind og slaar sig ned en lille Stund i ikke

helt rene Bukser, gør det ikke noget. — Soveværelserne er ogsaa bleven saa fine og rene mange Steder, at man undres over, at her bor Mennesker, som befatter sig med groft og snavset Arbejde. Sengetæppet er saa hvidt og

Folkemusæet.

glat, at man fryser helt ved at den Hvidhed og Properhed. Servanten, Vandstellet og Pyntheandklædet er ogsaa utroligt hvidt og rent. Tænk at ligge syg i al denne Finhed — hyggeligt blev det i hvert Fald ikke. — Og saa paa, hvor rart der er hos saadan en gammei Kone i sin Aftægtsstue: Seng med broget Tæppe over, hvor en graa, fin Mis har rullet sig sammen og sover trygt. En Kedel Vand snurrer saa smaat til en Taar Kaffe i Kakkelovnen,

eller Børnene kan maaske af og til finde sig et stegt Æble der. Vi skal helst i vor Tid ikke staa tilbage for hverandre, det være sig i Klæder, Bohave, Biler og Lefevod. —

Hvad om vi fik Mod til at indrette vore Hjem efter vort eget Behov, som vort Arbejde og som vor Pung var til, og lade andre om at have det, som de vilde og kunde. Vore Stuer, vort Bohave og hele Hjem skulde dog gerne danne en naturlig Ramme om store og smaa, gamle og unge, og hjælpe med til, at Hjemmet er det Sted, hvor Hygge og Fred, Hvile og Glæder, møder de, som hører til der.

Askov, den 18. November 1928.

Dora Vøls.

Vi tror paa de helliges Fællesskab.

Hvergang vi bekender vor kristne Tro, bekender vi Tro paa de helliges Fællesskab og fryder os over, at det lige saa fuldt som Syndernes Forladelse og det evige Liv er noget, Gud vil skal begyndes her for at fuldendes hjemme hos Gud, ja, blive helt nærværende for os allerede her. Jeg mindes en Morgenstund ovre paa Liselund. Salen var stuvende fuld. Der var Mennesker fra alle Landets Egne; men da Bekendelsens Ord og Fadervor havde lydt, og vi havde sunget: Bøj, o Helligaand os alle, som du døbte med Guds Ord, -- da skete der noget -- for mig da. Da er det ikke mere en Flok, hvor Forskellighederne fik Lov at betyde noget. Nej, da var Fællesskabet der, Glæden over at være sammen for at styrkes og befæstes i vor Tro og vort Haab. Gudskelov, dette Fællesskab og Oplevelsen deraf hører ikke alene de store Møder til. Det kan opleves overalt, hvor Mennesker mødes i Jesu Navn, først og sidst naar vi ydmygt og ærligt mødes i Guds Menighed, saa vor Herre selv kan faa Lov at tjene os med al sin Naade. — Vi kan slet ikke undvære dette levende Fællesskab, om vort Liv skal udfolde sig efter Guds Tanke og bære den Frugt, der er Guds Vilje med os. Vi ved, hvad Fællesskabet betyder i det rent praktiske Liv; vi mærker mere og mere, hvor afhængige vi er af hinanden, i det smaa, Naboer og Naboer imellem, i det store, Landene imellem. Lukkes der af et Sted, maa der lukkes op et andet, om ikke meget skal gaa i Staa eller mislykkes. Saadan er det ogsaa i Aandslivet. Den er ikke stærkest, der staar ene; men den, der ud fra Livet i Gud, i Jesus Kristus kan leve rigt med i Fællesskabet. — Det var dette Fællesskab vor Herre talte med sine Apostle om den sidste Aften. Meget herligt var der bleven talt. Nu sagde han: Jeg er Vintræet, I er Grenene; den, der bliver i mig og jeg i ham, bærer megen Frugt; uden mig kan I slet intet gøre. Har vi skønnere Billede paa det Fællesskab, der kan gøre et Menneskesind rigt, hjælpe til det aabne Sind med Gud, saa han kan skænke os den Fred, Trøst og Glæde, som vort Hjerte længes efter. For mig betyder det kristne Fællesskab saa meget; jeg kan ikke undvære

det. Mennesker har tit sagt til mig: Du taler saa tit om Fællesskabet. Vi forstaar det ikke. Hvor er det i det daglige Liv? Er det ikke borte, saa saare vi er udenfor Kirkedøren? Har det overhovedet eksisteret? — Det var skønt om Fællesskabet, som vi kan opleve det i Guds Menighed, laa aabent og klart i det daglige Liv — det vi kan kalde for Kærlighedens, Tilgivelsens, Hjælpsomhedens Fællesskab maa ogsaa være der, om ikke noget af Gudslivet skal visne og dø i os, — men det kristne Fællesskab det er større, det kan bestaa trods de største timelige Forskelligheder. Det, at vi er fælles i Jesu Tanker betyder ikke, at vi skal være ens, hverken i Mening eller Tanker, heller ikke, at vi skal lade hinanden gaa ud og ind i vort indre Liv, — det kunde ikke alene blive en Plage, men helt sjælsødelæggende for os. — Det er noget meget større. Det betyder, at vi trods alle Forskelligheder har det, der binder os sammen, som kan fylde Hjertet med den lyseste Glæde. Saadan er det, hvor Søkende mødes. Hver kan de være vidt forskellige paa mange Maader, men kommer de sammen, faar de lukket op for det bedste i dem, da er der noget, de har fælles, noget, de gerne vil dele med hinanden, noget, der gør deres Sind gladere og frimodigere. Hvad dette noget er, kan ikke altid siges med Ord; det er deres Hemmelighed, deres Glæde. Saadan er det ogsaa med os Kristne. Gudskelov for Fællesskabet og alt hvad Gud har givet os, at vi sammen kan bekende vor Tro og vort Haab. Chr. Richard har sagt det saa godt i en Hilsen til Santalerne:

Troen, Haabet er det samme,
Kærligheden er kun eet.
Sammen har vi Daaben,
sammen Altrets Naadefavn —
samme Kamp og samme Vaaben,
samme Liv i Jesu Navn.

Her er vi ved Fællesskabets Kerne; det, der angaar Liv og Død, det, der kan hjælpe os til det aabne Sind med Gud, og jeg fatter ikke, at noget Menneske kan undvære det. — Der kan komme Tider — komme det vil for de fleste af os, — da Kravene udefra møder os saa stærkt, at vi glemmer at se opad, glemmer at tale med Gud om alt det, der vil tage vort Sind, vor Sjæl fangen. Det er de Tider, hvor Vejen for Alvor gaar Svælget nær, hvor det kan blive ikke alene til Ligegyldighed og Sløvhed, men Død, om vi ikke faar Hjælp. Naar saa Menneskesindet kommer til at føle Tomheden, Fattigdommen, da kan

Angsten komme op i Sindet, ikke alene for Ligeegyldigheden og Sløvheden, ikke alene for den legemlige, men for den sjælelige, evige Død, den der ogsaa begynder hernede. Da er Guds Time inde for os. Godt om vi da kender Vejen ind i Fællesskabet, den, som vor Herre selv har vist os og givet os Lov at vandre. Derinde er det, vi gennem Mennesker kan møde Vidnesbyrdet om ham, der er Vejen, Sandheden og Livet, at der ingen anden Vej er ind til Gud i hans Rige. Derinde er det, vi kan møde Vidnesbyrdet om, at Dødens Magt er brudt. Men først og sidst, derinde er det, vi kan møde vor Herres eget Ord til os, og Guds Aand kan gøre det levende for os. Stærkest har jeg følt det, naar vi samledes om Daaben, men ogsaa, naar vi samledes om Nadverbordet, naar hver især kom med sine Sorger, sine Bekymringer, sin Synd og Nød og Fattigdom eller med sin Glæde og Tak. Da følte jeg det, her er han, vor Herre og Frelser, der ene kan give vort Liv Næring, saa det kan vokse til, at det umulige kan blive muligt for os. Sandelig, i en saadan Stund er der hverken rig eller fattig, hverken vise eller enfoldige, ikke Ven eller Fjende, men Mennesker, der kom for i Fællesskab og dog helt personligt at hente Kræfter til at leve Livet saadan, at Gud kunde bruge det og kendes ved det. Det er det skønne ved det Liv, at jo mere vi lever det, jo stærkere kommer vi til at stille vore Krav, ikke først udad, nej, indad mod os selv. Da forstaar vi, at det er inde i vort eget Bryst, Kampen staar. Det er der, de største Nederlag lides, og der, de største Sejre kan vindes. Derinde er det, Livet skal udfolde sig ved vor Herres Hjælp.

Gud hjælpe os da til, at vi maa opleve mere og mere af dette Fællesskab, og at vi gennem vort Liv kan drage andre med deri. Da er vi med at berede Vej for Jesus Kristus, da er vi selv paa Vej frem imod at kunne sige: Nu er det ikke mere mig, der lever, men Kristus, der lever i mig.

Ja, Kærligheds og Sandheds Aand,
knyt vort kristne Samfundsbaand;
styrk det, saa det brister ej
paa den tornefulde Vej.
Led os frem i Jesu Fjed!
Lys du over os hans Fred!
Før os til hans Salighed.

Hermed Ønsket om en god og velsignet Jul!

Fr. Køster.

Paaby Præstegaard, November 1928.

Godhed og Vrede.

En lille Tale, holdt ved sidste Aars Elevmøde.

Dersom flere Mennesker sidder sammen i en Stue i et Selskab, og der i Selskabet er et lille Barn, maaske i Alderen mellem en Maaned og to Aar, vil det tit gaa saadan, at det lille Barn helt samler Opmærksomheden om sig, bliver det Midtpunkt, hvorom hele Selskabets Tanker, maaske i al Stilhed, men med en mærkelig stærk Magt, kredser.

Ved et saadant lille Barn kan der være mange interessante Egenskaber at betragte. Noget af det, der netop hos saadan et lille Barn træder ligesom stærkere og renere frem end hos voksne, er Godhed og Vrede. Her findes Godheden og Vreden mere i Renkultur end hos Voksne, der baade ved den ene og den anden Lejlighed kan maskere sig. Hos et lille Barn træder Godheden een sandt, barnligt og naturligt i Møde, saa selv den voksne Mand glæder sig derover og overgiver sig paa Naade og Unaade, bliver selv barnlig god. Og er det vrede Sind oppe i Barnet, træder det ogsaa særlig stærkt frem. Ganske ukontrolleret og umotiveret, som Vreden hos Børn sommetider kan være, kan et vredt Barn give een det Indtryk, at i dette Barn har en ond Aand, en Djævel, som man faar Lyst at tage Livtag med, taget Bolig.

Disse to Begreber: Godhed og Vrede, kan, naar de sammenstilles, synes at være hinandens Modsætninger; men det er de ikke, selv om de er forskellige. Det gode har ikke Vrede til Modsætning, det godes Modsætning er det onde. Det er derimod vel nok saadan, at det gode tiltaler os mere umiddelbart end det vrede. Det er i det hele taget saadan med Godheden, med det gode, at det har stor Evne til umiddelbart at gaa ind i os. Vi lukker os umiddelbart op for det, og lader det træde indenfor, medens vi gerne holder det vrede ligesom lidt paa Afstand. Godheden er som en Nøgle, der lukker op Menneske og Menneske imellem og maaske ogsaa andre Steder.

Sidder vi og taler med et Menneske, og mærker vi derigennem, at dette Menneske vil det gode i Almindelighed og ogsaa vil det gode over for os, saa føler vi os trygge i dette Menneskes Selskab, og vi har let ved at komme dette Menneske aabent og naturligt i Møde. Mærker vi derimod, at Godheden er maskeret fordægtig, og at der under den er Underfundighed, saa lukker vi os i, og er dels rent instinktmæssig, dels med Villie paa Vagt over for Vedkommende. Denne uægte Godhed kan komme til vor Kundskab paa mange Maader: et uroligt Blik, en Ansigtstrækning, en Klang i Stemmen, et vissent Haandtryk eller paa anden Vis, den skal nok paa en eller anden Maade vise sig, ligesom vi nok skal føle den sande Godhed, der kommer os i Møde, selv om den ikke meddeles os gennem Ord. Vi staar her over for helt uforstaaelige Sanser, Meddelelses- og Følelsesmidler, noget i Retning af traadløse Afsendere og Modtagere.

Godheden har altsaa en mærkelig Magt. Dens Kræfter er de stærkeste i Verden. Dens Kræfter, det gode selv, er det bestandige, det til sidst sejrende, ja, er af evig Art sat ind i Verden af Gud selv og i Pagt med ham. — Det er nok det, Bjørnson følte den Aften, han stod paa Kølnerbroen, og den Bøn formede sig i hans Sind: Herre, saml det gode i mig, at jeg maa bestaa.

Derfor er det godt, om man er god. — Det er vistnok et Særkende for det gode Menneske, at det altid paa Bunden er glad. Det gode og det glade hører sammen. Godhed fremkalder Glæde og Glæde virker igen Godhed.

Ungdommen skulde helst være en glad Ungdom, en frejdig Ungdom. Hvis den er det paa rette Maade, — indefra, ikke forsoren, men i Alvor, — saa vil den ogsaa være en god Ungdom, som spreder Glæde om sig, som det er godt at være under Tag sammen med og i Forbindelse med paa en Skole som andre Steder. —

Det vrede er altsaa ikke det godes Modsætning. Men der er flere Slags Vrede. Der er en retfærdig Vrede og en uretfærdig Vrede — en god Vrede og en Vrede, der er af det onde. — Det at vredes paa en god Maade, at komme til at føle en retfærdig Vrede, er vel at oprøres over noget, der ikke er godt, og giver Vreden sig saa positive Uslag, tager man Tag med det, man vredes over, for at faa det til at blive bedre. Saa længe ens Vrede maalbevidst faar en til at arbejde i det godes Tjeneste, kan Vreden vel kaldes retfærdig. Og saa længe maa den være af det gode. Mister man i sin Vrede dette Maal af Sigte, bliver Vreden ukontrolleret af Godhedens Kræfter i

Sind og Samvittighed, da er den ikke længere af det gode, men kan blive en ustyrlig og ond Vrede. — Der er det Særkende ved ædel, retfærdig Vrede, at den ofte er knyttet sammen med Sorg, Sorg over det, man oprøres og vredes over. —

Jesus kunde vredes, mens han vandrede her paa Jorden. Han kunde oprøres af en retfærdig Vrede, over det, der ikke var godt, og han kunde tage Tag med det for at gøre det bedre. Der fortælles i alle fire Evangelier, hvorledes han efter Indtoget i Jerusalem gik ind i Templet, men fandt Vekselererne og Handelsboder derinde. Og han oprørtes og vrededes derover og rensede Templet. Det var en god og retfærdig Vrede, han følte der. Hans Vredes Maal, var at rense det ud, der ikke var godt, at der kunde blive Plads til noget bedre. Ogsaa for ham var der nok Sorg knyttet sammen med Vreden. Det var jo lige forud for Tempelrensningen, at han havde staaet uden for Jerusalem, havde set ned over den, men havde grædt og sagt til den: Vidste du bare paa denne Dag, hvad der tjener til dit Bedste, til din Fred; men det er skjult for dine Øjne. Du skal ødelægges, forgaa. Du kendte ikke din Besøgelsestid. — Ja, det gode er det bestandige, det til sidst sejrende. Jerusalem, der ikke vilde det gode, maatte ogsaa forgaa en Aarrække senere. — I Ordene: vidste du bare, aabenbarer Jesu Sorg sig.

Saadan en retfærdig Vrede kan Mennesker mange Gange — heldigvis paa en Maade — ikke blive fri for at føle. Føler vi ikke engang imellem denne Vrede røre sig i os, da maa der være noget, der sover. Der er nok at oprøres over og se at gøre bedre.

Det har nok været en saadan Vrede, Martin Luther følte, da han gjorde Oprør mod Pavekirken, der skulde forvalte Kirkens Naademidler, Sakramenterne, men forvaltede dem saadan, at der solgtes Aflad for Synd. Det har nok været saadan en retfærdig Vredesfølelse, der gav ham Kraft til at foretage Kirkerensningen i Datidens Pavekirke, Datidens Tempel.

Ogsaa vi almindelige Mennesker maa komme ud for engang imellem at føle en saadan retfærdig Vrede røre sig i os. Tænk paa, som mange af vore Forsamlingshuse ligger, og som de anvendes. De er vel ikke Templer som Templet i Jerusalem, eller som Pavekirken skulde være det; men det, der var Bestemmelsen med Forsamlingshusene, da de blev byggede, var vel, at de skulde tjene som Boliger for Samvær, der kunde være aandeligt Liv og sprede god og sund folkelig Oplysning. Og hvad er

de saa blevet? Altfor ofte det, som Nutidsslægten maa skamme sig over. Den gamle Slægt vilde slet ikke kunde godkende Nutidsslægtens Brug af Forsamlingshusene. Der trænges til en Rensning paa det Omraade, baade i den ene og i den anden Retning.

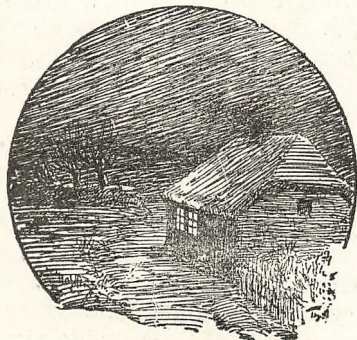
Tænk paa saa meget andet Gøgl, der findes i Nutiden. Tænk paa Forholdene paa Rigsdagen og Klasse og Klasse imellem, hvordan det at mele sin egen Kage gaar foran — Selvviljet foran Almen- og Slægtsvellet. Klassens Vel foran Folkets Vel.

Ogsaa paa vore Skoler og i vore Hjem maa der tages Tag for at rense ud, naar det, der forgifter og forurener, er kommen derind.

Allermest maa vi erkende, at vor egen Person, vort eget Tempel, trænger til Rensning. Her er der Brug for den retfærdige Vredesfølelse over for os selv. Vi maa ind i det Arbejde, om vi er Voksne og skal vokse i Renhed. Det lille Barn kan ikke være med i det Arbejde. Det kan ikke i den Forstand føle den retfærdige Vrede, hverken mod sig selv eller mod andet. Men for den, der er saa voksen, at han eller hun selv kan skønne, for den er der et Arbejde at gøre i Retning af Selvopdragelse, Rensning af ens eget Personlighedstempel. — Gid Ungdommen og alle maa blive gode, glade og frejdige. Gid de ogsaa maa føle den retfærdige Vrede, der ikke er en Modsætning til det gode, men kan arbejde i Pagt med det gode, røre sig i sig. Det er den første Betingelse, for at det urene paa baade det ene og det andet Omraade kan renses ud. —

Glædelig Jul og godt Nytaar!

Niels A. Olesen.

Opdragelse - oplysning.

Indledning til forhandling ved skolemøde.

Man kunde tænke sig nogle håndværkere, som med den største dygtighed gjorde stuerne i et hus i stand, så alt var fuldkomment. Men så duede grunden og taget ikke, og det havde de overset!

Sådan har »den gamle skole« ofte båret sig ad, og sådan kan det synes, at »de nye skoletanker«s mænd i almindelighed vil gøre.

1914 rejste en amerikansk lærerinde Helen Parkhurst til Italien for at lære Maria Montenoris arbejde at kende, og i 1920 begyndte hun med lang erfaring bag sig sin egen skole i Dalton.

Et par år efter stod der i »New York Aften Post« et brev fra et par forældre, som havde to børn i Dalton skolen: »Når børn er kede af at skulle lære noget, så skyldes det, at skolen ikke lærer dem det på den rette måde. — I Dalton skolen har hvert barn lov til at lære tingene på sin egen måde — og til sin egen tid! Lærerne er kun børnenes hjælpere og venner. — Vi taler om kultur og regner kultur for at være grundlaget for vor civilisation. Og vi véd, at vort sociale livs fasthed afhænger af, at i hvert fald størsteparten af vor ungdom bliver godt fortrolige med det, som ligger til grund for kultur. Her peger Dalton skolen paa en fremgangsmåde, hvorved tilegnelsen af kultur gøres til noget naturligt og frivilligt i stedet for noget, børnene skal tvinges og sættes til.

Derved vækkes deres tiltro til egne evner, de sættes i gang, og karakteren begynder straks at bygges op i en lille fyr. Han gør livserfaringer, han studerer i fællesskab med sine kammerater — alle er de ude på det samme æventyr for at vinde »prinsessen«. De kommer til at stå i det samme forhold til hinanden i deres skoleliv som senere, når de bliver forretningsmænd og embedsmænd. De lærer ved at prøve. De skal ikke stride sig frem kørt med

bidsel og stramme tøjler. De er som dele af det virkelige liv i verden, er optagne af dets spørgsmaal, føler i ediggangens tomhed og glædes over flidens belønning.

Der er intet falsk eller kunstigt i disse forhold. Men det vigtigste af alt er, at den, der har gået i skole i Dalton, begynder sin løbebane med at være 10 eller 15 år foran den dreng eller pige, som nu går i de almindelige, »gamme eldags« skolars trædemølle.

Man ser, at der altså i hvert fald lægges megen vægt på det i Dalton skolen: Se at komme over og foran de andre i »kampen for tilværelsen«! Se til, at du kommer »frem i livet — erobrer dig «en plads i solen«.

Måske går man videre og spørger, hvad der så egentlig vilde være vundet i det øjeblik, alle skoler blev Dalton skoler! »De nye skoletanker« gennemført overalt som her. Alle mennesker i fem verdensdele rykket så meget som 15 år frem i tiden, så menneskeheden stod i 1930, hvor den ellers vilde stå i 1945.

Skulde der muligvis ikke være kommen andet ud af det hele end mere travlhed — alle motorerne havde fået mere fart på? Langt hurtigere end før kunde man komme hen et sted, hvor man intet ærinde havde. En gennemsnitshjærne var drevet op til at kunne arbejde som nu Henry Fords og Edisons.

Dalton skolens skaber Helen Parkhurst finder stor opmuntring i en udtalelse af Edison: »Der er næsten uendelige muligheder for den menneskelige hjærnes udvikling.«

For henimod 2000 år siden levede en mand, som advarede stærkt mod, at mennesker skulde sætte deres håb til hjærnekraft.

»— — — Sæt at jeg havde profetiens gave, vidste besked med alle hemmeligheder og sad inde med al kundskab . . . men ikke havde kærlighed — så var jeg ingenting.«

Og han siger om kærlighed, at den er det, »som ikke bærer nag, ikke praler eller er opblæsende, ikke søger sit eget, bliver bitter, sætter sin glæde i uretfærdighed, men den finder sig i alt, tror alt, håber alt, udholder alt og opphører aldrig«.

Om nu Paulus skulde være en ligeså god vejleder for os i vildsomme egne som Edison, Henry Ford og Helen Parkhurst, så kunde der jo være grund til at spørge, hvad der kommer ud af de vældige anstrengelser, som man alle vegne gør sig og ikke mindre skulde gøre sig efter de nye skoletanker for at have børnene til at gå i skole i en lang

række år. Virker al denne skolegang i almindelighed til, at hjærterne bliver mildere og varmere, får plads for kærlighed? Eller er det mest hjærnerne, som den kommer til gode? Med andre ord: opdrager skolen? gør den os bedre, lykkeligere? Eller gør den os især meget klogere, dygtigere og »rigere« på det, som ikke modstår møl og rust?

For en, der læser Helen Parkhursts, John Deweys, Karl Bühlers og Sigurd Næsgaards bøger, kan det synes, som »de nye skoletanker« hviler på en opfattelse af det menneskelige sjæleliv, hvorefter et ord som opdragelse i grunden bliver uden mening.

Hvis et menneskes inderste væsen ikke kan forandres, forædles, så kan det heller ikke opdrages — derimod nok udvikles, vokse.

Thorvaldsens kristusskikkelse var engang en rå, tilfældigt formet marmorblok. Han gjorde med sin hånd, mejsel og ånd dette marmor »levende«, så det synligt udtrykte et højere sjæleligt indhold — eller i det mindste fik evne til at vække forestillingen om et sådant hos mennesker, i hvem sådanne forestillinger var til stede, selv om de sov for tiden.

Det vil jo ikke komme til at betyde det samme for en almindelig avstralneger som for en almindelig dansker at stå overfor Thorvaldsens kunstværk.

Dog har Thorvaldsen ikke forandret, forædlet selve marmoret i sin kristusstatue, det har ingen nyere og højere egenskaber fået ved hans arbejde — det er endnu kun sten!

Ingen kunstner kan gøre det til andet end sten, sådan er nu engang dets natur. Det kan forandres, tildannes af en kunstner, så det kan kalde slumrende tanker og følelser eller anlæg dertil til live hos andre mennesker, men opdrages kan det ikke, det kan ikke gøres til andet end det samme marmor.

Noget anderledes er det med levende stof. Planten kan »forædles«, gøres til en slags ny skabning ved gartnerens kunst. I endnu højere grad kan mennesker gennem ydre indvirkninger omdanne dyr; men dyrenes indre liv kan vi dog ikke lede uden til et vist punkt — vi må standse ved det, som kaldes dressur. Vi kan ikke opdrage dyr, forandre deres inderste væsen, så de får en villie, som stadig rettes mod visse bestemte formål.

Nu er spørgsmaalet, om mennesker kan opdrage hinanden.

Er jeg ikke helt på vildspor, så hviler »de nye skole-

tanker« på en sådan opfattelse af menneskeligt sjæleliv, at deres tilhængere må svare nej til dette spørgsmål.

Såvidt jeg har kunnet se er grundforudsætningen den, at hvert menneske fødes med en bestemt karakter eller med en anlæg til den, dets villies retning er givet forud. Disse anlæg kan man f. eks. i skolen hjælpe til udfoldelse, hvis de er gode, vil man gøre det — eller man kan søge at hindre deres udfoldelse, hvis de er »onde«.

Men mennesket har dem i alle tilfælde fra fødselen af — som nattergalen har sine stemmebånd og hugormen sine giftkirtler.

Villien er karakterens kerne. Er det nu sådan, at de store forkæmpere for de nye skoletanker er tilbøjelige til at betragte villiens retning hos et menneske som medfødt og uforanderlig — villien kan udvikles, styrkes eller svækkes, men dens retning kan ikke ændres, og et menneske kan ikke komme til at ville noget, som det ikke fra først af har anlæg for at ville, og har deri, ja, så vil det sige i grunden, at det er ligeså umuligt at opdrage et menneske som at opdrage et stykke marmor.

Vort hovede kan uddannes, dygtiggøres, oplyses, »forbedres« — men vort hjærte, det vil sige vor villie, bliver stadig sig selv lig, kan ikke forbedres. Og denne villie er menneskets »selvbehersker«, hovedet, hjærnen, forstanden er blot dens »ministre«, som med større eller mindre dygtighed forelægger den spørgsmålene til afgørelse og senere udfører dens befalinger, som aldrig kan komme i strid med villiens oprindelige natur.

Er dette syn paa menneskeligt sjæleliv sandt, så er det naturligvis unyttigt, om skolen prøver på at opbygge børnenes karakter, lede deres villie i nogen bestemt retning. Den bedste lærer, børn kan få, vil da være en, der kan være blandt dem som en interesseret, hjælpsom, klog tilskuer, iagttager og kammerat, og som ved ord og færd kan hjælpe dem at få deres hænder, øjne og hjærne uddannet gennem al slags nyttige arbejde — som det vises i John Deweys bog: »Fremtidens skole«.

Det bliver ikke lærerens opgave at opdrage børnene, gøre dem til noget, de ikke var før — det mener han jo er umuligt!

Men hans og skolens opgave bliver at fortælle dem noget nyttigt, som de ikke vidste, lade dem lære noget, de ikke kunde — give dem den bedst mulige lejlighed til selvudfoldelse.

Alt dette sidste er ikke noget ringe og ligegyldigt — og det gøres ganske sikkert langt bedre i skoler, hvor man

arbejder efter »de nye skoletanker«, end i de »gamle« skoler, de almindelige grundtvig-koldske friskoler medindbefattet. Der findes endnu megen overtro f. eks. på det som et kosteligt gode, at et barn kan skrive og læse, før det er 12 år. Det sætter man sig så som et foreløbigt mål for alle børns vedkommende, forlanger det. Svært ofte bliver resultaterne også derefter.

Skolen skulde følge Kristen Kold og gå videre i hans fodspor med hensyn til opøvelsen og uddannelsen af børnenes øjne, hænder og hjærne. Men ikke blive stående derved, nøjes dermed.

Sang og fortælling kan tages i brug i tro på, at også det egentlig menneskelige, villien og hjærtet kan opdrages.

Går man ikke ud fra den forudsætning, som »de nye skoletanker« synes at hvile paa, at karakter er noget fra fødselen forudbestemt, men at karakteren kan forandres, at mennesket ikke blot kan uddannes, belæres og dygtiggøres, men også opdrages, så gælder det jo om, at et barn hjælpes til at finde sig selv, opdage sig selv som en skabning med evne til at vælge det gode og vrage det onde. Først da er der mening i at tale om opdragelse, karakterdannelse.

At bevise, hvilken af disse to opfattelser af sjælelivet der er den sande, lader sig ikke gøre — endnu da.

Det bliver en trossag for hver enkelt.

Agnus Sørensen.

En Hilsen.

*Ej mere vi sidder paa Skolebænk
at skrive, læse og regne,
man skriver ej Stil til Lærerindens Skræk,
man snyder ej mer, naar man tegner.*

*Vi aldrig kan glemme den dejlige Tid,
at takke for hvad der blev givet,
er Kundskaber glemt, dog et holder fast:
Enhver har sit Ansvar for Livet.*

*Vi lever i lyse og trange Kaar,
forskelligt med Evner og Kræfter,
vi har dog det samme, det store Maal,
vi gerne vil stræbe efter.*

*Nu snart det kimer til Julefest,
den Glæde kan intet borttage.
Vi ved, at enhver, selv de ringeste smaa,
maa glædes ved Himmelen Gave.*

*Men kan vi i Sandhed os glæde og tro,
at der er en Mening med Livet,
vi ved, om det kostede Død og Grav,
der er os en Frelsermand givet.*

*Vi synger da ud vor Tro og vort Haab,
det gennem alt kan os bære;
det evige Liv i den hellige Daab,
vi har ret til Guds Børn at være.*

*O, evige Gud, bliv hos os som Gæst,
o, lad det vor Lovsang være,
da faar vi den rette Julefest,
da Mennesker ret vi kan være.*

Johanne Jepsen.

Højskoleliv i Halvfjerdserne.

Da Højskolebevægelsen sidst i Tredserne og først i Halvfjerdserne tog Fart, gik Strømmen af Elever her fra Salling væsentlig til Testrup Højskole, til Nørregaard og Baagø, og det var nærmest kun Sønner og Døtre af Gaardmændene, der dengang tog paa Højskole.

Dog var der ogsaa nogle, der søgte andre Steder hen; saaledes tog enkelte over til Galtrup til Povlsen Dal. Det blev f. Eks. den Skole, vi tre ældste Brødre kom paa. *) Aarsagerne hertil var forskellige. Tiderne var jo daarlige dengang, og der maatte tages Hensyn til det økonomiske. Galtrup laa os nær. Vort Tøj blev sendt med Dagvognen, og saa gik vi selv Vejen, — i hvert Tilfælde husker jeg, det skete for mit Vedkommende. Men den væsentligste Grund var dog den, at vore Forældre enkelte Gange havde haft Lejlighed til at høre Povlsen Dal paa Møder her i Salling. Denne stille, bramfri og jævne Mand, hvis Ord altid faldt saa hjertelige og overbevisende, havde tiltalt dem meget, og det var den væsentligste Grund til, at vi kom paa Galtrup Højskole. Desuden havde min Far talt med Pastor Glud i Jebjerg om Sagen, og han sagde da, at han kendte jo meget godt Povlsen Dal og Galtrup Højskole og havde lagt Mærke til, at de Elever, der kom fra Galtrup Højskole, var blandt dem, der bedst bevarede Præget af deres Højskoleophold. Det var i hvert Fald Indholdet af hans Ord.

Før jeg kommer nærmere ind paa at fortælle nogle faa afblegede Træk fra mit Højskoleophold paa Galtrup Vinteren 1879, saaledes som jeg maa grave dem frem i min Erindring nu efter snart halvtreds Aars Forløb, uden andre Støttesteder end Hukommelsen, vil jeg med faa Ord berøre det religiøse Røre og den kirkelige Bevægelse,

*) Min Fader havde en middelstor Bondegaard i Lyby.

der resulterede i Opførelsen af Ansgarkirken og Valgmenighedens Dannelse, da Galtrup Højskole alle Dage har staaet i nøje Forbindelse med Ansgarkirken og den Bevægelse, hvoraf den rejstes.

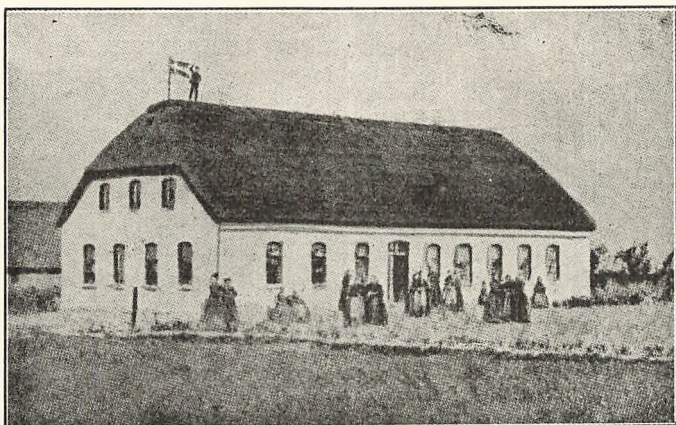
Da den gudelige Bevægelse omkring Midten af forrige Aarhundrede gik over Landet, var Mors et af de Steder, hvor den gav sig kraftigst Udslag. Det gav sig især stærkt tilkende fra Halvtredserne og frem i Tiden, da Bevægelsen gik over i rent grundtvigsk Retning. Det var især i Nørre-Herred, at Bevægelsen havde sine bedste Folk. Tanken om at bygge en Kirke og danne en Valgmenighed blev ofte drøftet. Endelig blev Beslutningen taget, og i 1869 begyndte Opførelsen af Kirken. Det tog to Aar. Den 17. December 1871 blev den indviet og taget i Brug. Det var et meget voveligt Foretagende og et enestaaende Stykke Arbejde, her blev gjort. Der var ingen Beregninger over, hvad det vilde koste, saa lidt som Sikkerhed for, hvorfra Pengene skulde komme; men i Troen paa deres Sag og med ærlig Offervilje stod de sammen om Foretagendet. Alt Arbejde, de selv kunde udføre, blev gjort gratis i Fællesskab. En Gaard blev købt til Præstegaard, og her blev alle Haandværkere bespist paa den Maade, at Folk skiftedes til at sende gratis Fødevarer, som tillavedes af en, der var dertil antaget. Der var nogen Uenighed om Kirkens Størrelse. En Del holdt paa, at den kun skulde rumme 600, men de fleste holdt paa 1000. Det blev saa besluttet, men om Vinteren, efter at der var gravet Grund ud, fik Bygmesteren Ordre til at bygge efter den mindre Plan. Det tog han dog ingen Hensyn til; han rykkede ikke Murene ind, men begyndte at rejse dem som først bestemt. Det blev ikke opdaget, før de var et godt Stykke oppe, og de fik saa Lov at staa. Det har senere vist sig, at den ikke blev for stor.

Et mægtigt Arbejde blev her udført, som vist savner Sidestykke. Maalet: at faa rejst deres egen Kirke, var der stadig Enighed om. Hvordan Midlerne skulde skaffes tilveje kom i anden Række, men ogsaa dette Spørgsmaal løstes. Kirken blev bygget af Murmester Laursen, Thisted, der ikke havde anden Uddannelse end som almindelig Murer, men det maa siges til hans Ros, at med Hensyn til Arkitektur, saa er Kirken smuk saavel udvendig som indvendig. Han var gift med en Søster til Kristen Kold og hørte selv med til den Kreds af selvstændige, maaltbevidste Mænd, i hvis Midte Povlsen Dal havde lagt sin Højskole.

Povlsen Dal var født i Fabjerg ved Lemvig 1826, blev

Seminarist, dimitteret sidst i Fyrerne fra det daværende Snedsted Seminarium. Da Krigen udbrød 1848, var Povlsen Dal blandt dem, der meldte sig frivilligt, og han gjorde Felttoget med i hele Trearskrigen.

1851 kom han som Lærer til den kendte Højskolemand Kristen Kold, og hos ham virkede han i 12 Aar, til han 1863 rejste til Mors. Kristen Kold var en af de ejendommeligste Skikkelser indenfor Højskolen, og 12 Aars Ophold hos og Paavirkning af denne Mand har sikkert i nogen Grad præget Povlsen Dal, uden at man dog kan sige, at han var en Eftersnakker af Kold. Han var paavirket af Kold, men en helstøbt, selvstændig Natur.

Galtrup Højskole 1865.

Povlsen Dals første Virksomhed paa Mors var som Friskolelærer. Men midt i Tredserne købte han en mindre Gaard i Galtrup og begyndte sin Højskole, der egentlig ret hurtigt vandt god Tilslutning. Den var saaledes sidst i Tredserne oppe paa halvtreds á treds Elever om Vinteren. Det var ogsaa det højeste Antal, Skolen nogen Tid havde.

I Vinteren 1877—78 var min ældste Broder Anders paa Skolen. Vinteren 78—79 var jeg der, og Vinteren 79—80 var min yngre Broder der. Elevantallet laa for disse tre Vintre omkring 40. Heraf var der for alle tre Vintres Vedkommende en Del fra Mors, men dog ikke saa mange, at det kunde siges, at det var den væsentligste Del. Der var Elever fra Thy, Hannæs, Hanherred, Himmerland, Vestjylland, Randerseggen. Og den Vinter, jeg var Elev, var der tre Fynboer. At Skolen havde saa god Til-

slutning, skyldtes nok for en Del det kirkelige Liv omkring Galtrup Højskole, der havde sit Centrum i Valgmenigheden med Rasmus Lund som Præst. Ansgarkirkens Menighed har alle Dage betydet en Del for Galtrup Højskole.

Ingen af os tre nævnte Brødre fik mere end et tre Maaneders Ophold paa Skolen, nemlig fra Nytaar til April, Dette var ogsaa af økonomiske Grunde. Dels blev Opholdet jo billigere, jeg tror, det kun var 28 Kr. — højst 30 Kr. pr. Maaned, og dels kunde vi faa saa meget Vinterarbejde fra Haanden, at fremmed Hjælp ikke behøvedes. Medens jeg er ved det økonomiske Spørgsmaal, kan jeg nævne, at min Fader betalte baade mit og min yngre Broders Ophold med Rug. Jeg tror i begge Tilfælde ca. 6 Tdr., som blev kørt til Glyngøre af vor egen Befordring og afhentet i Nykøbing af Skolens Vogn. Højskolen bagte selv sit Brød, saa der skulde jo nogle Tønder til i Løbet af en Vinter.

Den tredje Januar 1879 skulde jeg møde paa Skolen. Der var ingen anden Forbindelse dengang til Mors end Post- og Dagvognen. Selv gik jeg Vejen de 2½ Mil til Glyngøre og ca. 1½ Mil paa den anden Side. Rejsseudgifterne blev derved meget smaa, og da min Far som nævnt betalte Skoleopholdet med Rug, blev de udlagte rede Penge for mit Vedkommende kun faa. Men det gjaldt jo ogsaa om i hine Tider „at holde Pengene inde“, som min Fader tit udtrykte sig.

Sammen med en Kammerat fra Lyby holdt jeg saa mit Indtog paa Galtrup Højskole den 3dje Jan. 1879, en Søndag Eftermiddag, husker jeg. De fleste af Eleverne var ankommen efter Juleferien. Povlsen Dal kom og bød os velkommen, og vi fik vort Værelse anvist. Vort Tøj ventede vi samme Aften med Dagvognen.

Med Hensyn til Værelse, saa var Forholdene dengang højst forskellige fra de nuværende. Omtrent hele Loftsrummet over Skolebygningen var indrettet til en stor Sovesal. Vi sov saaledes 29 Mand i dette Rum. Der var Straatag paa Huset, men indvendig var Rummet beklædt med høvlede og malede Brædder, saa det saa egentligt ret hyggeligt ud. De fleste Senge var Dobbeltsege. Jeg delte saaledes Seng med min Kammerat fra Lyby. Det kunde tit falde vanskeligt af faa Ro om Aftenen, og det hændte undertiden, at et Par Bundbrædder manglede i en og anden Seng. Kun en eneste Gang husker jeg dog, at vi lavede saa megen Sjøv, at Povlsen Dal viste sig i Døren. Foruden denne store Sovesal var der nogle faa Gavlværelser, som benyttedes som Elevværelser, men de

var smaa og mørke. Maden kan nærmest betegnes som jævn, god Bondekost. Vi spiste af fælles Fade, i Reglen 6 om hvert — altsaa tre ved hver Side af Bordet. Der er en Ret, jeg særlig husker, som vi regelmæssig fik en Gang om Ugen, nemlig Boghvedegrød; og at jeg særlig husker den, har sin Grund i, at der var et Par Elever, som ikke kunde fordrage Boghvedegrød, hvad der tit gav Anledning til Drillerier.

Kartoflerne maatte vi selvfølgelig selv pille. Om Morgen fik vi kogt Mælk og smurt Mad og ligesaa om Aftenen. Saavidt jeg erindrer, var det væsentligt uden Paalæg. Derimod mindes jeg tydeligt, at vi fik en Del Fedtebrød, som var særlig eftertragtet, og hvorom der ofte stod Strid. Kogt Mælk og smurt Mad var der altid rigeligt af, saavel om Morgen som om Aftenen.

Eftermiddagskaffe fik vi ikke om Hverdagen, men derimod om Søndagen, hvis vi ikke i samlet Flok var ude hos en af Skolens Venner.

Om Middagen læstes der Bordbøn. Dagen begyndte altid med Morgenandagt af Povlsen Dal. Der blev sunget en Salme og saa Trosbekendelsen og Fadervor, og saa atter sunget en Salme. Hele Husstanden deltog i Morgenandagten. Der laa altid en egen højtidelig Stemning over den, som vel væsentlig kom af den stilfærdige, beskedne og hjertelige Maade, Povlsen kunde holde en saadan Andagt paa.

Som Medhjælper havde Povlsen Dal Søren Olesen. Han var vist oprindelig Skomager. Derefter kom han ind i den grundtvigske Friskolebevægelse, og oplyst, begavet og lærenem som han var, tilegnede han sig saa mange Kundskaber, at han begyndte som Friskolelærer. Han havde saaledes i nogle Aar været Friskolelærer i Øster Jølby, men opgav dette og blev Lærer hos Povlsen Dal paa Galtrup Højskole. Disse to var i min Tid Skolens eneste Lærere.

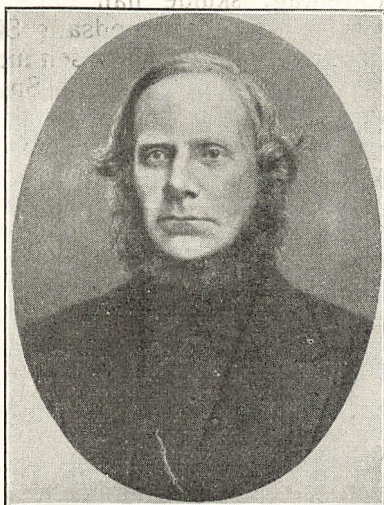
Hvorledes Arbejdet var delt mellem dem, husker jeg næppe helt nu; men i store Træk var det saaledes, at Povlsen Dal havde Verdenshistorie, Kemi og Fysik, Søren Olesen Danmarkshistorie, Dansk, Regning og Skrivning.

Povlsen Dals Hovedforedrag faldt hver Dag lige før Middag, altsaa Kl. 11—12. Nu efter snart 50 Aars Forløb er det mig ikke muligt egentlig at gengive Indholdet af disse Foredrag. Nærmest var de vel af verdenshistorisk Art, og det var gennem disse Foredrag, at Povlsen Dal gav os sit folkelige, kristelige og sociale Livssyn. Maaske er det et stærkt Udtryk at sige, at disse Foredrag var

den Tap, hvorom hele Skolen drejede sig, men i hvert Fald var det den Time, vi alle glædede os mest til. Povlsen Dal var ingen veltalende Mand. Der var i det hele taget noget tungt og langsomt over ham, som ogsaa prægede hans Tale, men naar hans Ord alligevel altid fængslede, hvad enten det saa var hjemme i hans Skolestue eller ude omkring i Forsamlingshusene, havde det sikkert sin Grund i den Mildhed og Hjertelighed, der altid laa over hans Ord, og den sikre Overbevisning, hvormed de blev fremsat.

I „Arbejdets Glæde“ har Jeppe Aakjær, der som ganske ung en eneste Gang har overværet et Foredrag af Povlsen Dal, tegnet et Billede af hans Fremtræden, som indeholder flere ram-mende Træk. Jeg skal her kortelig citere, hvad han skriver:

„Nu gaves Ordet til en af Sjællænderens gamle Lærere fra Højskolen. Det var en Mand med rødligt Kindskæg, lang Vadmel-frakke, toradet Vest, der gik helt op i Halsen. Hans Træk var tunge og fleg-matiske. Han standsede længe efter hvert Punktum og saa fremefter, som søgte han noget ude i Salen, men naar dette ikke

Povlsen Dal.

kom, spyttede han skuffet og langt ud til Siden, altsammen uden et Øjeblik at fjerne Hænderne af sine dybe Bukse-lommer. — Han dvælede længe ved „den Lykke, at han som ung var kommen levende med i den grundtvigske Bevægelse“. Hans Ord havde forøvrigt intet Fortrin frem-for den almindelige Prædiken. Men hans Øjne gjorde et uforglemmeligt Indtryk paa Visti; det saa ud — i hvert Fald fra den Plet, hvor Visti sad — som havde de Lys i sig, et mildt, rødligt Lys som dæmpet Aftenrøde.“

Der var kun én Skolestue, men til skriftlige Arbejder, Regning og Tegning, var der altid nogle, der kom ind i Povlsens Kontor, et forholdsvis stort Værelse, eller ind i Spisestuen, i begge Tilfælde tæt op af Skolestuen.

Der var ingen Kateder eller Talerstol. Povlsen holdt

altid sine Foredrag staaende ved Indgangsdøren, lænet mod den ene Dørkarm og med de flade Hænder lagt mod denne. Og da han gerne stod og rokkede lidt til Siden, gled Hænderne jo lidt frem og tilbage paa Dørkarmen, hvilket satte tydelige Spor, idet Malingen nemlig var afslidt paa det Sted, hvor Hænderne saaledes gled frem og tilbage. Saaledes har han sikkert ogsaa staaet, da Aakjær hørte ham; det har i Aakjærs Erindring forskubbet sig til, at han havde Hænderne i Bukselommerne. Det har jeg i al Fald aldrig set ham have, mens han talte.

Povlsen skraaede meget; ogsaa naar han holdt sine Foredrag, skulde han have sin Skraa, og han spyttede meget. Ved den modsatte Side af Døren stod altid en Spyttebakke, hvori Povlsen med en forbavsende Træfsikkerhed sendte den ene store Spytteklat efter den anden. Det gav da altid et højlydt Klask i Bakken.

Naar Søren Olesen holdt Foredrag, stod han ogsaa ved Døren, men ved modsatte Side. Og da han ogsaa skraaede, maatte Spyttebakken ogsaa frem til ham, altid anbragt paa det Sted, hvor Povlsen plejede at staa. Han spyttede ikke saa meget som Povlsen, og om nu hans Træfsikkerhed var mindre, det ved jeg ikke, i hvert Fald erindrer jeg ikke det store Klask.

Som allerede nævnt var Povlsen ikke saa lidt af en Fysiker og Kemiker. Begge Dele syslede han meget med — dog især Kemi. Han gjorde mange Forsøg for os, som vi var meget optaget af. Det gjaldt især Kemien, hvad vist ikke var almindeligt paa Højskolerne dengang. Han var jo desuden Landmand og vist en dygtig Landmand og kom ofte ind paa Jordbundslære. Jeg kan huske, at han engang sagde, at meget af den Mergel, der blev kørt paa Markerne, var af alt for lille Kalkindhold.

Vi havde hjemme to Mergelgrave, en i hver sin Ende af Marken. Da jeg hen paa Vinteren var en Tur hjemme, fik jeg en Prøve af hver Mergelgrav. Den ene viste 7 % Kalk, den anden 12 %. Povlsen havde Ret, men Virkning gjorde den alligevel. Nu vil man jo ikke gerne køre Mergel paa Marken fra Mergellejer med mindre end ca. 50 % Kalk.

Elektriciteten havde allerede dengang Povlsens Interesse i høj Grad. Han havde en Elektricismaskine, som væsentlig var af eget Fabrikat. Jeg husker, at det var nogle af hans bedste Timer i Fysik, naar han forklarede os denne Maskine. Stor Morskab havde han af at faa os opstillet i Kæde til elektriske Stød eller Strøm. Det var, som Povlsen anede de store Muligheder og den Udvikling,

der senere kom paa dette Omraade. Han udtalte saaledes — altsaa nu for ca. 50 Aar siden — at den Dag nok skulde komme, da hele Landet skulde ligge i elektrisk Lysskær.

Under mit Ophold paa Galtrup Højskole stiftede jeg ogsaa for første Gang Bekendtskab med Telefon, omend i en meget primitiv Form. En Søndag Eftermiddag var vi alle paa Besøg hos en Gaardmand i Nabolaget. Et ungt Menneske, som havde været paa Skole andetsteds, var til Stede, og han fortalte noget om, hvorledes man paa længere Afstand kan tale gennem en Traad. Vi fik lavet en Telefon af et langt Sejlgarnsnøgle og et Par primitive Tragter; Snoren blev trukket fra en af Stuerne gennem et Vindue, over Gaarden og gennem Laden. Jo, ganske rigtig, der kunde føres Samtaler mellem den Mand, der stod i Stuen og den, der stod bag Laden. Jeg husker, at dette Eksperiment interesserede Povlsen meget.

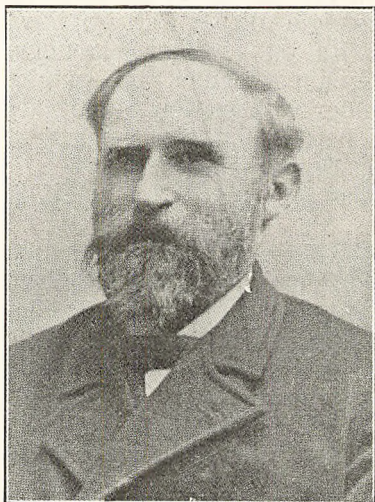
Der er tilsidst en lille Historie, som hører med til Billedet af Povlsen Dal.

Der gik jo Dagvogn fra Nykøbing til Thisted, og den satte Passagerer af ved Brugsforeningen i Galtrup. Povlsen Dal var en Dag gaaet om til Dagvognen efter Breve eller Pakker. En ung, noget udhalet Passager steg ud og spurgte i ret overlegne Vendinger, om der var nogen, der kunde vise ham Vej til Skolen og bære hans Tøj. „Jo, det kan jeg saamænd godt“, sagde saa en stilfærdig, bondeklædt Mand, der stod hos. Paa Vejen til Skolen søgte den unge Mand at faa en Samtale i Gang om, hvorvidt der var noget Jagt og Fiskeri der paa Øen. Ja, det kendte den anden jo da ikke noget videre til. Ankommen til Skolen sagde Povlsen saa ganske jævnt og ligetil: „Ja, nu skal jeg vise Dem, hvor De skal bo, det er nemlig mig, der er Forstander her paa Skolen!“

Jeg kommer nu atter tilbage til Søren Olesen. Jeg har allerede nævnt de væsentlige af de Fag, han havde med os. Desuden læste han ogsaa ofte op for os. Bedømt efter Nutidsmaalestok var han ingen stor Oplæser; ingen Skuespillerfagter eller Ageren, men jævn og bramfri som han var i sit Væsen og al sin Færd, saaledes var ogsaa hans Oplæsning. Af hvad han læste, husker jeg egentlig kun Gjøngehøvdingen, en Bog, som de fleste af os sikkert kendte og havde læst, men som vi under Søren Olesens Oplæsning var meget optaget af. Det er vel ogsaa derfor, jeg af alt, hvad han læste for os, kun har bevaret denne ene Bog i min Erindring. Jeg kan huske, at han altid sørgede for at holde op paa et af de mest spændende Steder.

Ja, det var Højskolens Oplæsningskost dengang. I vore Dage kunde man vist ikke falde paa at læse Gjængehøvdingen op paa nogen af vore Højskoler.

Uden at være nogen stor Taler syntes Søren Olesen mig dog at staa højere end Povlsen. Der var mere Lune og Humør over ham, og den noget slørede Stemme lød saa blid og indtrængende. Det var vel nok forskelligt for den enkelte, hvem vi satte højest, Søren Olesen eller Povlsen, men Søren Olesen var den, syntes jeg, der stod os nærmest. Dette kom maaske for en Del af, at han var mere livlig

Søren Olesen.

og munter end Povlsen — til Tider helt skælmsk. Han var jo ogsaa meget yngre end Povlsen (16 Aar). Alle de Fag, vi havde med ham, var præget af Humør og Livlighed.

Foruden de allerede nævnte Fag havde vi en Del Landmaaling, Nivellering og Korttegning. Povlsen var en Del med i disse Arbejder, men saa vidt jeg husker, var der en ældre Elev paa Skolen, Mads Nielsen, som hjalp til med Nivelleringen og Korttegningen. Jeg ejer endnu de afblegede Tegninger af Marken, Gymnastiksalen osv. Mads Nielsen hjalp desuden lidt ved Regning og Skrivning. Gymnastikken var et af de Fag, der optog mig mest. Vi havde en Time daglig, og det var altid om Aftenen, før vi skulde spise. Skolen havde ingen egentlig Gymnastiksal, men vi benyttede det tæt ved Skolen beliggende Forsamlingshus, et stort Hus, bygget i ottekantet Form, rummende ca. 1000 Mennesker. Huset er senere forsynet med Galleri, og nu tager det ca. 2000 Mennesker.

Denne Form for Forsamlingshuse og Gymnastiksale skyldes en Mand fra Thy, som oprindeligt var Murer. Hans Navn var Niels Povlsen, men da jeg lærte ham at kende, var han mest kendt under Navnet Niels Murer. Et Par Vintre havde han været Elev paa Galtrup samtidig med, at han hjalp til ved Tegning og enkelte andre Fag. Vinteren før jeg kom paa Skolen, altsaa den Vinter, da min ældre Broder var der, var Niels Povlsen ogsaa Elev.

Han studerede videre i sit Fag og var senere nogle Aar Lærer ved Rødkilde Højskole paa Møen. Ogsaa der kan man endnu spore ham i enkelte af de ottekantede Forsamlingshuse, som var hans Ideal, men som dog aldrig slog igennem. Murer Niels Povlsen blev senere en kendt Agrar og Politiker under Navnet Povlsen-Nørbjerg.

Forholdene paa Skolen var meget frie og hjemlige. Fru Mathilde Povlsen var en udmærket Kvinde, der tog sig meget af Eleverne, talte meget og gerne med os, en Type paa en god „Højskolemor“. Et ret mærkeligt frit Forhold var saaledes dette, at vi havde Lov til at ryge i Timerne. Vore Lærere brugte jo Skraaen, hvorfor skulde vi saa ikke have Lov at bruge Piben. Cigarer og Cigaretter var den Gang saa godt som ukendt. Dog tror jeg aldrig, der blev røget under Povlsens Foredrag, men i de andre Timer sad der ofte en og anden og røg paa sin halv- eller hellange Pibe eller en lille Snadde.

Et andet frit Forhold husker jeg ogsaa. Undertiden om Aftenen, naar de fleste havde lagt Arbejdet bort, saa blev Bordene skubbet til Side, en Mand med en Harmonika blev stablet højt op i et Hjørne, og til Harmonikaens Toner dansede vi saa med hinanden af Hjertens Lyst. Kunde vi saa en enkelt Gang faa Pigerne med, var det særlig morsomt.

Man kunde synes, det maatte være en blandet Fornøjelse for saadanne Karle at danse med hverandre, men det gik udmærket, og vi morede os kosteligt; og jeg kan tilføje, at der var en af Eleverne, en rigtig Thybo, der engang udtrykte sig saaledes: „Nær æ Kaael et er lissaa glaae ve aa dans mæ hværanner som mæ æ Pigger, saa sæjjer æ, dær æ no Fejl ve æ Dans!“

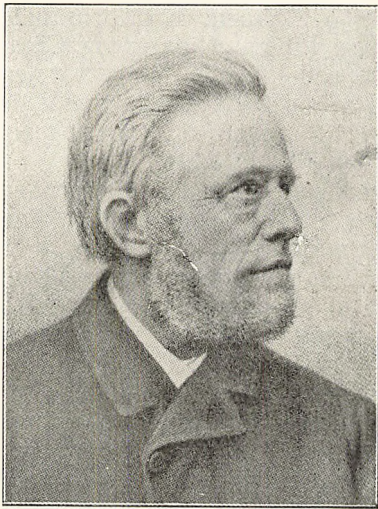
Da jeg et Par Vintre efter var Elev paa Ladelund, og vi en Aften kort efter Skoleaarets Begyndelse gik og kedede os i Skolestuen, erindrede jeg disse morsomme Aftener i Skolestuen paa Galtrup, og saa foreslog jeg, at vi skulde gøre det samme. Der blev ytret Betænkeligheder, men jeg fortalte, hvor godt det havde gaaet paa Galtrup, Bordene blev sat til Side, Harmonikaen kom frem, og vi var godt i Gang med Dansen, men saa viste Forstander Niels Pedersen sig i Døren, og han var vred. Det var baade første og sidste Gang, vi fik Dans paa Ladelund.

Angaaende Gymnastikken saa optog den mig meget. Jeg havde hjemme haft lidt Gymnastik i Skytteforeningen nogle Sommersøndage, men Forholdene var der meget primitive. Her i Galtrup var Forholdene idelle efter den Tids Fordringer. God Plads, gode Redskaber og en dygtig

Lærer. Det var selvfølgelig gammel dansk Gymnastik, vi øvede med Knald og Smæld og Appel og Spark i Gulvet, saa det dundrede hult i det store Rum, og Støvet røg os om Ørerne.

Det var i Springbrædtets Dage, da man skulde bruge dette Apparat til alle mulige Spring og Redskaber, og der kunde laves meget flotte Spring fra et Springbrædt. Det var især en yndet Sport med de lange Forspring. Tomme for Tomme blev Springbrættet rykket ud fra Redskaberne, og det var forbavsende, saa langt vi kunde trække det ud

og dog lave flotte og sikre Spring. Jeg mindes endnu de Timer i Gymnastiksalen ved Galtrup Højskole med stor Glæde. Jeg fik der lagt Grunden til det Arbejde for og med Gymnastikken, som hele min Ungdom og langt op i Alderen optog en stor Del af min Tid, navnlig som Gymnastiklærer paa Salling Højskole og for Ungdommen i Jebjerg.

Rasmus Lund.

Naar jeg har nævnt Præsten ved Ansgarkirken, Rasmus Lund, som en af de Mænd, der havde Betydning for Højskolen, saa erindrer jeg dog aldrig, at han fortalte eller holdt

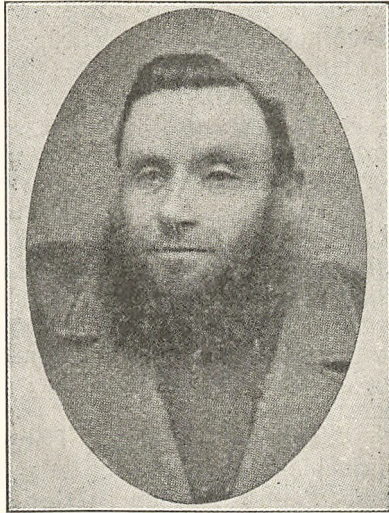
Foredrag for os, men han og Povlsen kom meget sammen, og Povlsen var Kirkesanger i Ansgarkirken.

Rasmus Lund havde sin Betydning for Skolen som Præst i Valgmenigheden. Hver Søndag var saa godt som alle Elever til Gudstjeneste i Ansgarkirken, og de fleste af os var meget optaget deraf. Hvad der især gjorde Indtryk paa mig første Gang, jeg var der, var den mægtige Salmesang, der slog mig i Møde i den tætpakkede Kirke. Den Kraft og Inderlighed, som laa deri, har aldrig mødt mig andetsteds, og jeg har den endnu saa fast i min Erindring. Maaske det har sin Grund i, at jeg ikke saa sjældent senere har faaet Mindet oprisket ved at overvære en Gudstjeneste i den samme Menighed. Maaske er det noget af Mindets Glans, der gør, at naar jeg nu en enkelt Gang sidder i Ansgarkirken, der endnu til en Søn-

dagsgudstjeneste er lige saa tætpakket som første Gang, jeg var i den, saa føler jeg det, som var det det samme stærke Brus og den samme Inderlighed som dengang. Det er et andet Slægtled, der nu sidder rundt i Stolene, og saa godt som overalt andre Ansigter, jeg ser, men Andagtsfuldheden og Inderligheden synes mig stadig den samme.

Inden jeg forlader Skolen, kan jeg ikke lade være at omtale en Skikkelse, som af og til kom der, og som vi alle syntes var meget interessant, nemlig Ole Kristensen Overgaard, men i alle grundtvigske Kredse over hele Landet kendt under Navnet „Bette Wolle“.

Han var en „Vandrer“, der saa at sige havde levet det meste af sit Liv paa Landevejen. Hans Barndom havde været fattig og trist. Fra Natu-rens Haand var han daarligt udstyret. Lille af Vækst — helt dværgagtig, værkbruden med en uhyre stor Pukkel og et Par spidse Skuldre, der omtrent stak op til Ørerne. Dertil kom et stort, graat Skæg, der hang ham langt ned paa Brystet. Han lignede nærmest en Trolldmand. Hans Syn havde

Ole Kristensen Overgaard.

altid været meget daarligt, men trods det kunde han dog ved egen Hjælp finde frem over alt. Han var i sin Ungdom kommen ind i den Bevægelse, der rejste Ansgarkirken og Højskolen, og hans Ord havde Vægt i denne Kreds, fordi han paa en Maade var et godt Hoved med en klar Tanke. Han var meget i Præstegaarden hos Rasmus Lund og havde delvis sit Hjem der. Men det meste af sin Tid var han paa Vandring hele Landet over, fra den ene Højskole til den anden, fra det ene grundtvigske Hjem til det andet, hvoraf han kendte og havde besøgt de fleste. Saaledes besøgte han af og til mit Hjem i Lyby. Han var paa en Maade Budbringer fra Højskole til Højskole, fra Hjem til Hjem.

Trods sit svage Syn besad han stor Viden, da han

havde en Jernhukommelse. Han yndede især at fortælle Eventyr saavel paa Højskolerne som i Hjemmene. Som oftest skulde der en Udlægning, en Forklaring til, især naar han fortalte paa Højskolerne. Bette Wolle var altid velkommen paa Galtrup Højskole, og vi hørte med stor Interesse paa hans Eventyr og Forklaringen af dem.

De politiske Kampe i Firserne mod Estrup og Provisorierne tog han ivrig Del i. Engang ved et Møde i Hurup, hvor Professor Matzen talte, kom denne med den Udtalelse, at Ministeriet Estrup var en Ære for Danmark, da eksploderede Bette Wolle nede i Forsamlingen og raabte op til Professoren: „Nej, det er en Skjændsel, det er no Røverpak“. Paa sine Vandringer rundt i Landet fra Hjem til Hjem førte han gerne Samtaler om aandelige Ting, især Højskolen, Friskolen og kirkelige Spørgsmaal.

Han var god i en Debat og skarp i sin Replik. Det fortælles, at han engang sad i en Jernbanekupe, — hvad forresten sjældent var Tilfældet, da han næsten altid gik paa sin Fod, — da kom der en ny rejsende ind i Kupeen, og det viste sig snart, at det var en Missionsmand, en Lægprædikant, og det var nu Folk, som Bette Wolle ikke elskede. Lægprædikanten skulde jo ogsaa i Kast med Bette Wolle og spurgte: „Elsker du Jesus?“ Hvortil Bette Wolle ganske stille og sagtmodig svarede: „Aah, ett saa møj, der æ nøj aa praal aa!“ — Missionæren forsøgte sig ikke oftere.

Naar jeg har taget Bette Wolle med i disse gamle Højskoleminder, saa er det, fordi jeg synes, han hører med. Han staar saa tydelig i min Erindring. Han var jo paa en Maade et Sidestykke til Morten Eskesen med den Forskel, at Morten Eskesen drog fra Højskole til Højskole og sang sine ofte 100 Vers lange Sange og Kæmpeviser, medens Bette Wolle fortalte sine Eventyr. Bette Wolle døde i Marts 1907 i Gøttrup i Hanherred, men hans Lig førtes til Mors og blev begravet paa Ansgar Kirkegaard. Efter hans Død viste det sig, at han var bleven Ejer af ca. 10,000 Kr., som han havde testamenteret til Ansgarkirken.

Før jeg slutter disse Højskoleminder, er der et, som jeg synes, jeg skal have med, fordi jeg synes, det er karakteristisk for Galtrup Højskole og det Forhold, hvori den og Povlsen stod til Omegnens Befolkning.

Det var nemlig Skik, at vi omtrent alle i sluttet Trop om Søndag Eftermiddage, naar Vejret tillod det, drog ud paa Besøg hos en af Omegnens Venner af Skolen. Ved et saadant Besøg gik Tiden oftest med Sang og Samtale, Men undertiden ogsaa med Sanglege — Danselege. Vi

fik altid Kaffe ved et saadant Besøg. Kaffebordet blev, tror jeg, altid dækket paa den Maade, at i hver enkelt Underkop laa der et stort Stykke Julekage, og naar hver havde drukket sin Kop Kaffe og spist sit Stykke Julekage, saa var dermed den Side af Besøget forbi.

Som Regel skulde Eleverne ogsaa gerne en Udflugt til Øens største Seværdigheder, nemlig Salgjerhøj og Hanklit paa Nordmors. Det skal ogsaa indrømmes, at Udsigten fra disse Punkter over Limfjorden til Thy, Thisted, Hannæs, Hanherred og Himmerland er storslaaet og henrivende, naar Vejret er godt.

Sidst i Halvfjerdserne og i Begyndelsen af Firserne havde Galtrup Højskole gode Kaar. Povlsen Dal havde en Tid syslet med Tanken om en Drengeskole, og den fik han bygget vistnok Sommeren 1880; den gik udmærket sammen med Karleskolen. I Vinteren 1882—83 havde han paa begge Skoler ialt 50 Elever. Men saa skete der noget, som med et Slag slog hele hans Virksomhed til Jorden.

Oppe i Vendsyssel var der en grundtvigsk Præst (Henriksen), som paa enkelte Punkter var kommen ind paa Meninger og Anskuelser, som væsentlig adskilte sig fra de almindelige indenfor grundtvigske Kredse. Det blev til en Bevægelse, som voksede og tog Fart under Navnet „den Henriksenske Bevægelse“, og den naaede ogsaa til Mors. Povlsen og — især — hans Hustru blev stærkt optagne af disse Tanker, og kom med i Bevægelsen. Jeg skal ikke her komme ind paa, hvorom disse Særmener drejer sig; dels er det ikke Stedet dertil, dels mangler jeg indgaaende Kendskab. Men for Povlsen blev Resultatet det, at han for Sommerskolen 1883 kun fik indmeldt 2 Piger, og for Vinterskolen 1883—84 maatte han holde Skole for 9 Dreng. Han var dermed klar over, at hans Skolevirksomhed havde faaet et uforvindeligt Knæk.

1885 solgte han Skolen og Gaarden, og ca. 60 Aar gammel drog han med hele sin Familie til Amerika, efterladende sig en stor Gæld. Det var hans Mening herovre i det fjerne Vesten at skabe sig saa megen Kapital, at han atter kunde vende hjem for at betale enhver sit.

Sønnerne, som for en Del nu var voksne, gik alle ud i strengt Arbejde, og selv søgte han Erhverv som Mælkehandler.

1892 vendte de alle tilbage og købte en Gaard i Jordsby paa Nordmors, og der siges, at Povlsen betalte hele sin gamle Gæld.

Men han var nu blevet en gammel Mand; Ansigtet furet, Haar og Skæg graat og Synet svækket. Han forsøgte

sig lidt hist og her som Foredragsholder; men det blev ikke til noget videre. I 1895 fik han af Kultusministeriet bevilget 200 Kr. til Hjælp og Opmuntring, og den Understøttelse beholdt han vist til sin Død.

Men det gik ned ad Bakke med Helbredet, især i Sommeren 99; og en Høstdag i Aaret 1899, mens Jordsby Kirkeklokke ringede Solen ned, og Klangen deraf naaede hans Dødsleje, udaandede han under de sidste Bedeslag. Under ualmindelig stor Deltagelse begravedes han den 8. August paa Ansgar-Kirkegaarden. Ved hans Baare talte daværende Præst ved Ansgarkirken, Pastor Nissen, samt Søren Olesen, Anders Dissing, Pastor Lillelund og Povlsen-Nørbjerg. Selv var jeg ikke til Begravelsen, da jeg først for sent fik Dødsbudskabet at vide. Hans Enke lever endnu som en gammel Kvinde.

Pastor Rasmus Lund var død allerede i Januar 1889. Jeg var med i det store Følge, der fulgte ham til Graven, et af de største Ligfølger, jeg har været med i. At nævne alle de Mænd, der talte ved hans Baare, skal jeg ikke her komme ind paa. Menigheden var nogle Aar forinden gaaet fra Valgmenighed over i Frimenighed. Grundene hertil skal jeg heller ikke komme ind paa her.

Noget andet, som jeg ogsaa synes hører med til de gamle Højskoleminder, er de store Efteraarsmøder i Galtrup Forsamlingshus. Jeg havde Lejlighed til at være med til et Par af disse, før jeg rejste ud fra mit Hjem i Lyby, og ogsaa siden har jeg enkelte Gange været med til disse Møder. Det var Tredagesmøder, og det store Forsamlingshus, der kunde rumme sine ca. 1000 Tilhørere, var altid stuvende fuldt. Men Morsingboerne har ogsaa altid forstaaet at skaffe nogle af de bedste Talere. Det var dengang Mænd som Nørregaard, Baagø, Schrøder, Trier m. fl.

Jeg husker især, hvor optaget jeg var af Trier, naar han fortalte Bibelhistorie, og det er jeg vis paa, alle var. Og en Ting til husker jeg fra disse Møder. Det var Sangen, som den lød der under det kuplede Tag. Saaledes tror jeg aldrig, jeg har hørt sunget ved noget Efteraarsmøde.

Og ved et af disse Møder hørte jeg for første og eneste Gang Morten Pontoppidan. Jeg blev saa optaget af denne veltalende unge Mand, saa jeg endnu husker baade hans Tekst og noget af Indholdet, men det skal ikke her refereres. Men jeg husker ogsaa godt, at da jeg kort efter traf Pastor Glud i Jebjerg og fortalte ham om min Optagethed at Morten Pontoppidan, sagde han paa sin egen korte og sikre Maade: „Ja, jeg har lagt Mærke til Manden og kender ogsaa lidt til ham. Det er en

højt begavet ung Mand, og der bor sikkert en Aandens Høvding i ham.“

Ved disse Efteraarsmøder var der altid Gudstjeneste en af Dagene. Jeg var engang med til en saadan Gudstjeneste, hvor Schrøder skulde prædike. Det var en varm Efteraarsdag, Kirken var overfyldt og de smaa Trækrunder, som var lukket op, kunde ikke give Luft nok. Der blev raabt paa mere Luft, og der blev saa svaret, at alle Trækrunder jo var oppe. „Slaa Ruderne ud!“ lød et behjertet Raab, og som i et Nu løftedes en Mængde Stokke, og Glasstumperne klirrede. „Naa, naa, naa!“ lød det fra enkelte; men det hjalp! Der kom frisk Luft under Kirkehvælvingerne.

Endnu et Minde, der ogsaa paa en Maade knytter sig til mit Skoleophold, maa jeg have med, nemlig det Besøg, Højskoleforstander Ullmann og hans Medlærer Odmund Vik aflagde paa Mors og paa Galtrup Højskole i Juni 1880.

Søndagen den 6. Juni var der stor Fest derovre. Festpladsen var Grusgraven ved Præstbro, der baade den Gang og siden har været Morsingboernes Sommersamlingssted. Ullmann havde sin Hustru med, husker jeg, og 40 Jenter fra sin Højskole. Han var den Gang en ung Mand; en høj, lys og statelig Skikkelse. Jeg kunde næsten fristes til at kalde ham en Aladdinskikkelse. En saa betagende Strøm af Veltalenhed har jeg aldrig hørt hverken før eller siden. Dette havde dog maaske noget sin Grund i det klangfulde norske Maal. Odmund Vik var ogsaa meget veltalende, men han var Maalstræver og talte paa Maalet, saa deraf forstod jeg saa godt som intet. Den Sommerdag, der gik med Dans og Leg med de norske Jenter, der selvfølgelig alle var i Nationaldragter, staar endnu for mig i et Eventyrskær. I mine Øren er det, som om jeg endnu hører Lyden af den klangfulde norske Latter, og det er, som kan jeg endnu høre Tonerne fra deres Sange til vore Lege og Danse. De kunde saa mange morsomme Sanglege, som vi dansede til. En af disse ligger mig endnu i Øret, jeg tror, den lød saaledes:

»Kjærringen med Staven
højt oppe i Jupperdalen
otte Potter Røn og fire Marker Smør
saadan Kjærring Kari hade før,
Kjærringen med Staven.«

Fra Festpladsen strækker sig et Eng- og Mosedrag mellem Solbjerg og Galtrup, og der var gravet en Del Tørv, som allerede stod i Skruer i lange Rækker, og som paa Afstand næsten tog sig ud som Folk, der kom gaaende. Da vi kom til Festpladsen, spurgte de norske Jenter, hvad det var, der kom „der borte“. Med stort Besvær fik vi dem det forklaret. „Aah, vi troede, det var en Brudfærd, der kom ifra Kirken!“ Men straks tilføjede en af dem: „Aah, de stakkels danske, der kun har Jord at brænde!“

Til Festen havde Pastor Rasmus Lund skrevet en Velkomstsang, hvis første Vers lød:

»Vær velkommen, Lykkebaad,
 over Hav med Drøm og Daad!
 Drøm fra Norges Morgenstund,
 fredet mildt i Mindets Hygge;
 Ord i Norges Ungdoms Mund,
 som blev Daad til fælles Lykke.«

Da Ullmann nogle Dage senere sejlede ud fra Frederikshavn, sendte han en telegrafisk Hilsen til Galtrup Højskole, som jeg her citerer efter Hukommelsen:

»Vore Blik med Tak nu dvæle
 ved den danske Kyst,
 hvor vi fandt for vore Sjæle
 Hjertelivets Lyst.
 Baaden glider, Kysten svinder
 snart for Øjet hen,
 men i lyse, klare Minder
 har vi jer igen.«

Dette Besøg af Ullmann var Begyndelsen til en lang Række Besøg af ham her i Danmark. Om Efteraaret var han atter paa Mors, men denne Gang alene.

Da holdt han bl. a. Foredrag i Galtrup og her i Salling i Harre og Skive, hvor jeg hørte ham begge Steder. Senere var han i flere Aar en stadig Gæst ved Efteraarsmøderne paa Vraa Højskole, og nu og da ogsaa paa Møllerup og andre Steder. Efterhaanden gik han mere og mere over til det politiske Liv, blev Stortingsmand og opgav Højskolearbejdet. Tilsidst blev han Amtmand. Jeg hørte ham sidste Gang i Efteraaret 1907. Han er nu død for en Del Aar siden.

Derimod lever Odmund Vik endnu som en af Maalstrævernes betydeligste Mænd.

Men jeg maa endnu en Gang tilbage til min gamle Lærer og Ven Søren Olesen. Efter Povlsens Bortrejse fra Højskolen blev Søren Olesen Rejsemissionær for de grundtvigske Folk her i Landet, vistnok især i Jylland. Han kom her ind i en Virksomhed, som netop passede for ham, og jeg ved, at der er mange, som endnu mindes ham med Taknemlighed fra den Tid.

En Periode var han Landstingsmand. Men i den Virksomhed fandt han sig aldrig rigtig hjemme. Men Tiden og Forholdene tog ogsaa paa ham. Økonomiske Tab faldt ind over ham, Sorg og Modgang af forskellig Art knugede ham. Men han blev ved at rejse til det sidste, syg og træt, som han var. Han døde i Juli 1902 i Silkeborg, hvortil han var naaet paa en Rejse.

Ved hans Død skrev Aakjær et smukt Mindedig over ham. Det begynder saaledes:

»Gamle Søren, lad mig mindes
end engang med Pen i Haanden,
hvad du var for mig og mange,
mens du end var ung i Aanden!«

Og hvor smukt er ikke det Vers, der nærmest betegner Søren Olesens sidste Tid:

»Gamle Søren, tunge Sorger
tynged' paa din gamle Nakke.
Længe saa jeg paa dit Aasyn,
at dit Held gik ned ad Bakke.«

Mange vil maaske her spørge: Kendte Søren Olesen og Aakjær da hinanden, og havde de nogen Interesse for hinanden? Jo, de kendte netop hinanden særdeles godt og havde stor Interesse af at tale med hinanden. Aakjær opholdt sig en Tid hos mig paa Jebjerg Mejeri, og da Søren Olesen altid besøgte mig, naar han kom til Jebjerg og til Højskolen, hvor han ogsaa en kortere Tid var Lærer, blev Bekendtskabet stiftet. Meget var de maaske ikke enige om, naar det gjaldt aandelige Ting, men naar Søren Olesen kom, spurgte han altid efter Aakjær, og saa kunde de sidde og tale sammen paa Aakjærs Værelse i timevis. Men stundom stredes de, saa der stod Gny af det.

Jeg fristes til at fremdrage et Eksempel fra et Møde i Salling Højskoles Gymnastiksal.

Søren Olesen havde talt, og jeg tror, det var om at bevare Barnetroen. Aakjær var til Stede, lige kommet fra sin Moders Begravelse. Jeg husker, at han lod haant om Barnetroen og brugte følgende stærke Udtryk: „Jeg kommer lige fra min Moders Begravelse, og med hende begrov jeg den sidste Rest af min Barnetro.“ Søren Olesen svarede vist omtrent ordret følgende: „Jeg gik forleden paa Odense Gade. Trommen lød. Det var en Moder, hvis lille Barn var blevet borte. Nede i Kanalen blev Mudderprammen sat i Gang til Eftersøgning. Vogt jer, I unge, at I ikke skal blive nødt til at eftersøge jeres Barnetro i Mudderet!“ Næste Dags Morgen kom Søren Olesen over til mig og spurgte, om Aakjær var oppe. Det var han, og isaa sad de igen der oppe paa Aakjærs Værelse og talte længe sammen.

Søren Olesen ligger begravet paa Ansgar-Kirkegaarden.

Naar jeg nu og da kommer til Øster Jølby, skal jeg gerne en Tur derom, hen at se paa Kirken, som jeg stadig synes er smuk og stor, og jeg kommer altid til at tænke paa de Mænd, der rejste denne Bygning. Det har altid staaet for mig som noget enestaaende: En Kreds af Mænd var enige om at rejse deres egen Kirkebygning uden at vide, hvor Midlerne skulde komme fra. Ja, selv Præsten havde de ikke. Det var først, da Kirken var ved at være færdig, at de skulde til at finde en Præst. Og ret enestaaende er det vel ogsaa, at denne store Kreds af Mennesker har kunnet holde sammen gennem de mange Aar (det er jo nu noget siden, Menigheden holdt 50-Aars Jubilæum) gennem de skiftende Forhold og med de skiftende Præster — ja, gaaet fra Valgmenighed og til Frimenighed, noget, som ofte afføder Rivninger; men Kredsen paa Mors er endnu lige stor, og Kirken er fremdeles fyldt Søndag efter Søndag, og Salmesangen lyder mig fremdeles i Møde med samme Brus og Inderlighed.

Jeg skal altid en Tur rundt mellem Gravene. Her finder jeg Navnene paa disse Mænd, der var med til at rejse denne Kirke, stoute Mænd med stærke Viljer og med Tro paa deres Sag. Jeg kender de fleste Navne, og mange af dem har jeg kendt personlig.

Men først og fremmest skal jeg hen og se til de Mænds Grave, der havde Betydning for mig, mens jeg var paa Højskolen.

Der er Pastor Rasmus Lunds Grav. Der læser jeg:

Vel har vi tabt vor egen Sag,
 men kun for ret at lære,
 med Jesus er en Nyaarsdag
 oprunden til Guds Ære.

Jeg gaar til Povlsen Dals Grav og læser:

Du gode og tro Tjener,
 gaa ind til din Herres Glæde!

Paa Bette Wolles Grav staar kun: Rejst af Frimenigheden samt selvfølgelig hans fulde Navn, Fødselsdag og Dødsdag.

Søren Olesens er den, som jeg altid dvæler længst ved, fordi han er den, jeg har haft mest med at gøre.

Jeg var med i det Udvalg, der købte Stenen, en god Natursten, og noget medbestemmende med Hensyn til Inskriptionen. Hvad der staar foran paa Stenen, er væsentlig bestemt af den nærmeste Familie. Det falder i to Dele og lyder saaledes:

1. Af Guds Naade, til Guds Ære
 Fredens Budskab ud at bære
 til de fattige og smaa
 var hans inderste Attraa.

2. Siger altid Gud og Faderen Tak for alle Ting
 i Vor Herres Jesu Kristi Navn.

Da vi skulde til at rejse Stenen, henvendte jeg mig til Aakjær, om han ikke havde Lyst at riste sin gamle Ven et Par Minderuner paa Stenen. Han var villig hertil og gav mig to, vi kunde vælge imellem. Den, der kom til at staa paa Stenens Bagside, lyder saaledes:

Trang var din Vej, Graad dunkled' tit dit Øje,
 men alt blev lyst, naar Synet gjaldt det høje.

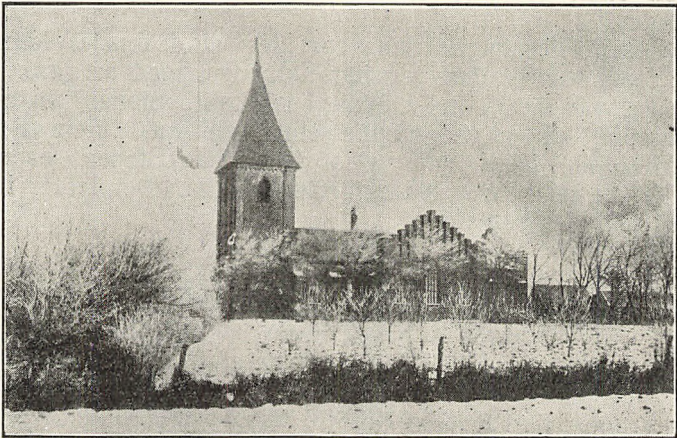
Den anden lød saaledes:

Han var blandt dem, der maatte op sig svinge
 til Haabets Himmel paa en knækket Vinge.

Den sidste havde jeg helst set, men derom kunde der ikke blive Enighed i Udvalget.

Kirkens Indre svarer til dens Ydre, gotisk Stil med smukke Buer og Hvælvinger uden nogen Udsmykning. Altertavlen derimod er en Seværdighed og har sin Historie.

Peder Larsen Skræppenborg havde ofte været paa Mors og talt i den Kreds, der byggede Ansgarkirken. Da han første Gang kom i Kirken, efter at den var taget i Brug, var der ingen Altertavle, men et stort, sort Kors, som nu staar over Indgangsdøren indvendig i Kirken. Peder Larsen syntes, det saa saa fattigt ud med dette Kors, og sagde til Morsingboerne, at han muligt vilde sørge for en Altertavle. Han rejste til den kendte Maler

Ansgarkirken.

Kresten Dalsgaard, Sorø, (der forresten var født paa Krabbesholm), og bestilte hos ham en Altertavle, — der siges, han gav 2000 Kr. for den, et stort Beløb i de Tider. Da han næste Aar atter kom til Mors og gik hen i Kirken for at se sin Gave, fortælles det, at han stod længe i tavs Beskuelse; saa slog han Hænderne sammen, idet han udbrød: „Nu har jeg aldrig i mine Dage faaet saa meget for Penge!“

Kunstkere er alle enige om, at det er et fint Kunstværk. Det forestiller Ansgar, der døber et Barn. Jeg husker, at de fleste af Skolens Elever havde et Fotografi af Altertavlen med sig hjem.

Jeg er hermed færdig med at fremdrage disse gamle Minder fra mit Højskoleophold paa Galtrup Højskole. Naar jeg har kunnet faa saa meget med, skyldes det vel for en Del, at jeg hele Tiden siden paa forskellig Vis har

staaet i Forbindelse med Kredsen, men ogsaa, at jeg i det hele taget var meget glad ved dette mit Højskoleophold. Og det gaar jo oftest med de gode Minder, Barn-doms-minder, Ungdomsminder og Højskoleminder saadan, at jo længere man kommer bort fra dem, des mere Glans og Skønhed ligger der over dem. At mit Højskoleophold var en lys og lykkelig Tid, er vel den væsentligste Grund til, at den endnu ligger saa klar for mig.

Et af mine sidste Minder er et Besøg i Præstegaarden hos Pastor Rasmus Lund. Det var mod Slutningen af Skoletiden. Alle Elever og Lærere var en Eftermiddag i Præstegaarden for at drikke Kaffe. Tiden var gaaet med Sang og Samtaler. Det var hen paa Eftermiddagen, Solen var sin Nedgang nær. Jeg sad ved et Vindue ud mod Haven. Der var fri Udsigt over Haven til Kirkegaarden og op til Kirken, da al Plantning begge Steder var forholdsvis ny. Oppe paa Kirkegaarden saa jeg tydelig de spredte Gravminder — Kors og Stene — Vejret var mildt og smukt og mindede om den nære Vaar. Den nedgaaende Sol lagde et gyldent Skær over de spredte Gravminder, Kirken og Taarnet. Dette Billede af Ansgarkirken, som den laa der belyst af Aftensolen, har stadig staaet i min Erindring, og noget af den Glans, der ligger over dette Billede, har altid ligget over mit Højskoleophold paa Galtrup.

Skive, i November 1927.

Esper Andersen.

Et par ord om skolen.

Da jeg blev opfordret til at skrive i elevforeningens julehilsen, sagde jeg nej tak, men ved nærmere eftertanke lovede jeg at skrive, fordi jeg mente, jeg havde noget, jeg gerne vilde have sagt om Galtrup højskole og som skulde komme så mange i hænde som mulig, og derfor prøver jeg.

Når jeg tænker tilbage på, hvad Galtrup højskole var, og hvad den er, og hvad den igen let kan blive, så mener jeg, at det bør siges og siges højt, at morsingboerne gør sig skyldig i et stort fejlgreb, ved ikke at støtte skolen ved at sende deres unge derhen som elever, først og fremmest for de unges egen skyld og ogsaa for skolens; når jeg tænker tilbage på, hvad skolen var i min barndom og første ungdom, og hvad den nu er, så er der en stor forskel; da havde den fuld støtte af morsingboerne, ja, havde så godt som alle dens skolesøgende ungdom, og da var det såre almindeligt, at de ældre tog hen på skolen 1 eller 2 gange hver klassehalvår på besøg. Da holdtes hovedforedrag kl. 11 form., så mødte de til dette foredrag, blev paa skolen dagen igennem i skønt samvær med elever og forstanderen, og hvem der ellers var, og følte sig hjemme, fordi skolen havde deres fulde tillid og interesse, og den slags ting giver et forstanderpar både mod og kræfter til at give skolen al deres tid og alle deres kræfter.

Og hvad er skolen nu? ja, den mangler den absolutte tillid, som den før havde, og det svækker den at leve i en sådan usikkerhed, om der kommer elever og hvor mange; men trods dette har vort nuværende forstanderpar en evne og en villie som ingen til at ofre sig for eleverne, både deres åndelige og timelige vel, sådan, at alle befinder sig godt, og mange får stort udbytte af deres skoleophold. Jeg hørte engang forstander Sørensen ved et åbningsmøde udtale, at skolens opgave var ikke, at lære de unge noget, de ikke vidste, men gøre dem til noget, de ikke var. Ud fra den grundopfattelse arbejder han, og det er vist rigtigt, og nu har flere af mine børn været hans elever, og mange andre, jeg kender, og jeg tror at kunne svare for, at han opnår noget i den retning med sine elever, mere eller mindre, som materialet er, han arbejder med, og det forekommer mig, at mange af de unge, som rejser ud, anlægger en forkert målestok; de vil ud til smukke egne, hvor der er udflugt til smukke steder. Som om dette, at

være på højskole ikke skulde være noget af et klosterliv, en kort tid af deres ungdom, som de vil vie til fordybelse i slægtens og menighedens liv, saaledes at de kunde vinde noget, som gav deres liv både rigdom og indhold og kræfter til at tage kampen op mod det, som truer både åndeligt og timeligt, og vil de opnå dette, går de ikke forgæves til Galtrup højskole med vor nuværende forstander. Han virker ved sit ord og sin person og væsen langt mere end mange andre, og så har de den fordel senere i livet, at de altid har deres gamle skole som et naturligt åndeligt samlingssted, hvor de kan samles med gamle elever og kammerater og opfriske gamle minder fra deres skoletid, hvilket kan have stor betydning for hver enkelt. Og de er sikre på altid at finde åbne arme og et venligt håndtryk og et hjerteligt velkommen, og da først kan skolen blive det, den skulde være og har været og tildels er, men ikke i så fuldt mål, som når øens ungdom flokkes der og giver skolen liv og kræfter til at udrette den åndens gerning, som det er meningen med den. Endelig har skolen en stor fordel mere end mange andre skoler: den har en god støtte i frimenigheden og i pastor Krøigaard, som kan tale til de unge og er fast medhjælper ved skolen. Og mange andre af øens præster og ordførere kommer der; det giver et værdifuldt samarbejde og sammenhold, som har stor betydning senere hen i livet og ikke mindst paa en ø, da vi jo i visse henseender er noget isoleret fra det øvrige land. Og med hensyn til at give skolen vækst og anseelse, har vi ældre et stort ansvar. Vi burde kunne indse, at skolen, som den nu engang ligger, burde være en skole for egnen eller for øen og være et naturligt samlingssted, både for unge og ældre, og får vi først øjnene op for, at her er noget, som skal rettes, og vi lægger kræfterne i, så kan vi rejse en om ikke stor skole, så en god, sund og stærk skole. Jeg mener ikke, de unge skal tvinges på en bestemt skole, men vi ældre kunde jo nok udrette noget der, hvis vi vilde og havde øjnene oppe for, hvor stor betydning det vilde have, og når de så har været på højskolen, kan de tage ud, så har manganen en fået øjnene opladt for naturens skønhed, så kan de lære fremmede folk og skikke at kende, og lære det med langt større udbytte end før. Saa kan de tage deres cykle og finde ud til minderige steder, som da taler til dem i et sprog, som de bedre forstår end før, og når de så atter kommer hjem, så har de deres gamle naturlige samlingssted at søge til, der, hvor de som unge oplevede noget skønt og herligt, imod som de har 20—30 mil til deres skole; den forbin-

delse kan vare et kort åremaal, så slipper den op, og så står de alligevel fremmede for egnens skole, som er og bør være det sted, som vi alle efter bedste evne må værne om og støtte, fordi vi senere i livet får fuld erstatning for det, vi har gjort for at holde skolen oppe.

Se det er mine ord til jer gamle elever, og hvem andre der læser det. Tag det under overvejelse og arbejde der hen imod, så gavner i jer selv, jer skole og jer egn.

Galtrup, i November 1928.

Karl Søndergaard.

Arbejde og Lykke.

Min Fader, som døde sidste Vinter, sagde til os Børn kort før han sov ind, at han altid havde været et lykkeligt Menneske. „Jeg fik ikke Rigdom, men blev altid givet hvad jeg trængte til, saa jeg ikke har savnet noget, og derfor har jeg været saa lykkelig.“ Naar det i de Tider, vi nu oplever, ser lidt mørkt ud for mange af os, ser ud, som Vejene fremad er trange, ja, næsten ufarbare, kunde vi saa blot tro, at vi vil blive givet, hvad vi har behov, vilde det lette Arbejdet i høj Grad. — Her er et Par Træk, som Fader har fortalt fra sit eget Liv: „En sen, mørk Aften kørte han med sine to smaa „Russere“ paa en Bivej i S. Herred. Hans Øjne maa være „faldet til“, som han sagde, for pludselig for han lysvaagen op ved at høre sit Navn blive raabt højt og tydeligt, og han saa da, at Vognen gik lige paa Yderkanten af en dyb Grøft. — En anden Gang var han kommet til at mangle to Hundrede Kroner, som skulde betales samme Dag, og han kunde i Øjeblikket ikke se, hvor han skulde faa dem fra. Han og Moder sad netop og talte om denne Sag, da Døren gik op, og en Nabo kom ind og fortalte, at han lige havde solgt sin Ko, og nu vilde han gerne have Fader til at tage mod to Hundrede Kroner, da han selv var ked af at gaa med saa mange Penge. — Saadant vilde vi vel kalde Held, Fader kaldte det for Guds Velsignelse, og han havde mange lignende Oplevelser.

En Mand, som har haft meget med Galtrup Højskole at gøre, sagde engang, at dette med Held og Uheld tit faar Skylden for Fremgang eller Tilbagegang her i Livet, men han vilde hellere kalde det Velsignelse, naar det gik godt for os, og vi maa da søge at komme ind under

denne. — Men da skal vi ikke drømme om alt det store, vi vil udrette, ikke spekulere paa at rejse til Amerika, naar alt ikke straks gaar efter Ønske, men lægge Kræfterne i, hvor vi staar, og tro paa, at det kan nytte. Vi maa ikke bilde os selv ind, at vi ikke er født til det eller det, for Eksempel ikke født til at arbejde, som man har hørt sagt. Jo, det er vi netop, og har vore Opdragere forsømt deres Pligt til at lære os det, og maaske endda, i stor Misforstaaelse, arbejdet for os, i Stedet for at lade os komme til, maa vi lære os det selv. For den, som fra Barn har lært, at ærligt Arbejde faar sin Løn, lært at staa tidligt op om Morgen og udnytte alle Dagens Timer, saa ingen Tid spildes, for den skal der nok blive Plads, ogsaa her i Landet. Men det er nok, som Byskov en Gang sagde, at der skal en Pisk til for at drive os frem, og har vi ikke Pisk i os i Form af Lyst til Arbejde, Energi, Mod osv., maa der andre til at svinge den over os. Efter en lang og nyttig Arbejdsdag følger ogsaa den gode Samvittighed, som er uundværlig, hvis man skal befinde sig vel.

P. Bjerregaard.

Fra Elevforeningen.

St. Hansdag — Søndag den 24. Juni — var der Elevmøde paa Galtrup Højskole. Elevmødet begyndte egentlig om Lørdagen, og saadan vil det sikkert blive hvert Aar. Søndag Eftermiddag Kl. 3 samledes vi i Gymnastiksalen, hvor Forstander Sørensen og Pastor Krøjgaard talte.

Efter Foredragene holdt Elevforeningen Generalforsamling. Stensgaard oplæste det reviderede Regnskab, som blev godkendt, derefter foretoges Valg af Bestyrelse. Stensgaard, Galtrup, og A. Sørensen, Bjergby, afgik efter Tur, men blev begge genvalgte.

Ved et efterfølgende Bestyrelsesmøde genvalgtes Stensgaard til Kasserer og A. Sørensen til Formand.

De, der har sendt os Bidrag til Elevforeningens „Aarsskrift og Julehilsen“, bedes modtage vor bedste Tak.

Glædelig Jul og godt Nytaar!

Bjergby Friskole, i Decbr. 1928,

A. Sørensen.

Elevforeningens Regnskab

for Aaret 1927—28.

<i>Indtægter:</i>	Kr. Ø.
Indestaaende i Sparekassen	333 91
Medlemsbidrag	1252 00
Udleje af Scenen	10 00
Indvundne Renter	30 90
Indkommen for Konvolutter	0 66
	1627 47

<i>Udgifter:</i>	
Underskud fra forrige Aar	6 68
450 Opkrævningsblanketter	13 50
Returnerede Opkrævninger	22 50
Trykning af Elevskriftet	465 50
Porto til Forsendelse af samme	50 67
Konvolutter til samme	13 09
Understøttelse til Vinterskolen	455 00
Annoncer i Morsø Folkeblad	21 30
do. i Thisted Amtstidende	9 10
do. i Morsø Venstreblad	4 30
Understøttelse til Sommerskolen	180 00
Honorar til Kassereren	50 00
Papir og Porto m. m.	7 86
Indestaaende I Sparekassen	314 81
Kassebeholdning	13 16
	1627 47

Jens Stensgaard.

Ovenstaaende Regnskab gennemgaaet og sammenholdt med Bilagene og fundet rigtig.

Ø. Jølby, den 24. Juni 1928.

Jens Sønderby.

Kristian Dalgaard.

Galtrup Højskoles Elevforenings Medlemsliste

for Aaret 1928—29.

Ved Jens Stensgaard.

Hvor intet andet er anført, er Postadressen Nykøbing Mors,
E betyder pr. Erslev.

Aggerholm, K. A., Staghøjg., Frøslev.	Bak, Kristen, Bjerregaard, Vils.
— Kristen, Tødsø.	— Kristian, Paartoft, Thisted.
— Morten, Sundby Brugsforening.	— Tage, Ø. Jølby E.
— Hustru, s. St.	Balling, Jens, Mosgaard pr. Maarslet.
Agger, Karl, Frydsbrønd.	Bek, Laura Dragstrup E.
Andersen, Aksel, Ø. Jølby E.	— Martin L. Dragstrup E.
— Anna, Tødsø.	Bjarup, Ferdinand, 121—4 Ave E.
— Anders P., Bostrup, Jøbjerg.	Calgary Alta, Canada.
— Anna K., Skallerup, Solbjerg M.	— Holger, 1746 B Humboldt Blvd. H.
— Dagny, Tødsø.	P. Station Chicago, Ill. U. S. A.
— Eduard, Ø. Jølby E.	— Karl, s. St.
— Harald, Ø. Jølby E.	Bjerregaard, Aksel, Erslev.
— Evald, Nørgaard, Sennels, Thisted	— Folmer, Erslev.
— Jens Kr., Jyllandsgade 2, Viborg.	— Peder, Erslev.
— Kathrine, Pisselhøj, Aars.	— Karen, Ø. Jølby E.
— Mads Kr., Solbjerg Mors.	— Kr. Riis, Gelballe, Lunderskov.
— Marius K., Grandalsgaard, Lem-	Blaabjerg, Harald, Solbjerg M.
ming St.	— Gudrum, Solbjerg Mors.
— Fru Mette S. Kisum pr. Rønbjerg.	— Kristen, Solbjerg Mors.
— Rs. P., Benthinesminde, Frøslev.	— Kristian, Redsted.
— A., Rebslager, Nykøbing.	— Laust D., Solbjerg Mors.
— Kristian, Solbjerg M.	— Peder Kr., Solbjerg Mors.
— Ole, Lervad, Føvling.	— S., Thorup Brugsf. Solbjerg Mors.
Arentsen, Fru Kirstine M., Sperring,	Bligaard, Magnus, Galtrup E.
Sjørring St.	Bojer, Th., Kjelstrup, Thisted.
— Mikkel Kr., Flade Brugsforening,	Boll, Anna, Skarild, Kibæk.
Sdr. Draaby.	— Ejnar Nyby, Lødderup.
— Hustru, s. St.	— Frederik, Skarild, Kibæk.
— Nanna, Solbjerg Præsteg., Mors.	— Jakob, Tøving E.
— Niels, Biergby E.	— Kristen, V. Assels, Ø. Assels.
— Søren, Sindbjerg, Redsted.	— Kristine, Ø. Jølby E.
— Sidsel M., Jelstrup pr. Havbro.	— Signe, Biergby E.
Baarstrøm, Alfred, Erslev.	Bovbjerg, L., Tøving, Sdr. Draaby.
— Ejnar, Erslev.	Bredsted, Aage, Vejle.
— Eli, Erslev.	— Gunnar, Ø. Jølby E.
Bak, Jens Kr., Flade, Sdr. Draaby.	Bro, Anna, Outrup.
— Johanne, Flade, Sdr. Draaby.	— P. Kr. Skallerup Solbjerg Mors.
— Josef, Ø. Jølby E.	Buje, Oline, Bejstrup Skole, Bonderup

- Buk, J., Engholm, Flade Sdr. Draaby.
 — Kirstine Lyngg., Bjergby E.
 — Niels, Bavnegaard, Flade, Sdr. Draaby.
- Bukh, Poul, Kærgaard, Flade, Sdr. Draaby.
- Bukhave, Anders Ejgill, Frøslev.
 — Har., Kibsgaard, Vejerslev Vils.
 — Niels Peter, Tøving E.
 — Niels, Galtrup E.
 — Olav, Frøslev.
 — Peder, Tøving E.
 — Sine, Galtrup E.
- Bull, Mads, Povl Vestergaard, Vils.
- Bunk, Karen, Erslev.
 — Kristen, Erslev.
- Bunch, Jens P., Gjørsbøl, Snedsted.
 — Kristian, Ø. Assels.
- Christensen, Anker Møller, Enghøj, Engsvang.
 — Anna, Uge Forsamlingshus, Uge.
 — Anna, Kr. Mikkelsen, Tøving E.
 — Marie, Landsgrav Friskole, Slagelse.
 — Thorvald, Dragstrup E.
 — Helge Rikardt, Lødderup.
- Christoffersen, A., Lønnerup, Østerild.
- Clausen, Jens, Ø. Jølby E.
 — Fru Johanne, Tæbring.
 — Johanne, Centralen, Skovsgaard.
 — P. M. Kauslunde St., Fyn.
- Colding, Aage, Alsted.
- Dahl, Kristian, Jordsby, S. Draaby.
- Dal, Johannes Gr., Vinding Højskole, Vejle.
 — Peder Gr., Jordsbygaard, Sdr. Draaby.
- Dalgaard, Jens, Elsø.
 — Kristen, Faartoft, Sundby.
 — Kristian, Galtrup E.
 — Marie, Ø. Jølby E.
 — Peder, Ørding, Ø. Assels.
- Dam, Carl Kr. M., Lødderup.
 — Niels P.s Enke, Erslev.
 — Søren, Frøslev Vang.
- Damgaard, Bjarne K., Ø. Jølby E.
 — P. Krog, Ø. Jølby E.
 — Rasmus L. Dyrskuevej 11, Nykøb.
- Dissing, Aksel Houmøler, V. Jølby E.
 — Arne, Fjallerslev.
 — Isak, Erslev.
 — Mikkil, Fjallerslev.
- Drejer, Mads, Ljørslev.
- Egeberg, Niels M., Smaakær pr. Ravning St.
- Elsdahl, Alfred, Brovst St.
- Eriksen, Johanne, Erslev.
- Farsinsen, S. Kr., Solbjerg Mors.
- Feddersen, A. Lihme Mark, Voldum, Randers.
- Filtensborg, Villads, Erslev.
- Fink, Kr. P., Hunborg pr. Sjørring.
- Fisker, S., Møllegade 20, Silkeborg.
- Foldager, Peder, Nakskov.
- Frøslev Jens K., Vejstrup, Fyn.
- Futtrup, A., Gl. Futtrup, Torp, Karby.
- Geneser, Alfred, Ø. Jølby E.
 — Kristian, Ø. Jølby E.
- Ginnerup, Peder, Redsted.
- Gregersen, Ejnar, Galtrup E.
- Grøsborg, Kristen, Fjallerslev.
 — Niels, Fjallerslev.
- Grønkær, Kirstine, Snedsted, Snedsted St.
- Haagaard, Nik., Skyum, Hørdum St.
- Hammer, Jens, Tødsø.
- Hangaard, Klara, Ø. Jølby E.
- Hansen, A. Vestergaard, Provst Schades Allé, Nykøbing.
 — Anna, Lyngby, Vittrup.
 — Anna, Tøving E.
 — Astrid, Frøslev.
 — Kristian, Frøslev.
 — Niels, Frøslev.
 — Niels, Vejerslev, Vils.
 — Niels, Alsted.
- Sigrid, Guldhalmgaard, Ullits St.
 — Østergaard, Søby pr. Højslev.
- Harbo, Jens P., pens. Lærer, Vejen.
- Hauch, Chr., Seminarilærer, Jonstrup pr. Ballerup.
- Haurum, Christa, Nygade, Nykøbing.
- Have, Jens Nielsen, Alsted.
- Hedegaard, Aage, Eskebæk, Tøving, Lemvig.
- Heide, Anna, Galtrup E.
 — Augusta, Galtrup E.
 — D. M., Galtrup E.
 — Hustru, s. St.
 — Ejler, Galtrup E.
 — Otto, Galtrup E.
 — Selmer, Galtrup E.
- Holst, Beks Hustru, Frøslev.
 — Johanne, Frøslev.
 — Søren, Bager, Ø. Jølby E.
 — Hustru, s. St.
- Horsager, Anders Kr., Tæbring.
- Hovmøller, Andreas, V. Jølby E.
 — Jens, Erslev.
 — P. Kr., Erslev.
- Hove, Henry, Kjelstrup, Thisted.
- Hunnerup, Peul Jensen, Elsø.
- Hyldig, P., Postekspeditør, Erslev.
 — P., Ø. Jølby.
 — Poul, Fjordvang, Lyby.
- Højgaard, Kristen, Galtrup E.
- Iversen, Gudrun, Lærerinde, Odder.
- Jakobsen, Gudrun, Ø. Jølby E.
 — Thorvald, Ø. Jølby E.
 — Thyra, Ø. Jølby E.

- Jakobsen, Ole, Ø. Jølby E.
 Jensen, Dagmar, Ø. Jølby E.
 — Ejnar, Bjørndrup Møllegaard.
 — Emma, Amtssygehuset, Silkeborg
 — Jens A. R., Overportør, Funder.
 — Jens Chr. Stokholm, Doense.
 — Jens Knudsen, M. Jølby E.
 — Jens P., Tødsø.
 — Hustru, s. St.
 — Jens Skriver, Kallerup, Todblø.
 — Johanne, Ø. Jølby E.
 — Johanne, Refsvej, Hurup.
 — Kristen Bjerg, Hunstrup St.
 — Kristian, Mejeribest., Damsgaards
 Mølle, Outrup.
 — Hustru, s. St.
 — Kristiane, Skærlund, Brande.
 — Lars, Skallerup, Solbjerg Mors.
 — Laurits Peter, Tøving E.
 — Marie, Galtrup E.
 — Martin, Skærlund, Brande.
 — Mathias Stenberg, Silkeborgvej
 33, Herning.
 — Nanna, Vang, Thisted.
 — Ole Kristian, Finnerup pr. Ydby.
 — Otto C. O., Faarbæk, Klim.
 — Peder, Murer, Erslev.
 — Rasmus Lund, Kr. Nørgaard, Sol-
 bjerg M.
 — Valdemar, Ø. Jølby E.
 Jepsen, Aage, V. Assels, Ø. Assels.
 — Erling, Hee St.
 — Johanne, Erslev.
 — Peter, Brændstrup, Gramby, Sdr.
 Jylland.
 Johansen, Kristian, Jernvedlund,
 Gredstedbro.
 — Sv. Aa., Nygaard, Kværndrup.
 Jørgensen, Anna K., Lundby Aulum.
 — Folke Dal, Dalen, Ø. Jølby E.
 — Jens P., Fredsø, Vils.
 Kibsgaard, Jens, Gullerup, Sundby.
 — Anna Poulsen, Solbjerg Mors.
 Kirk, Andreas, Ø. Jølby E.
 — Karen, Ø. Jølby E.
 — Kristen M., Frøslev.
 — Kr. M., Virkelyst, Andrup, Elsø.
 — Kr. Svønningsen, Fredsø, Vils.
 Kjeldgaard, Søren, Hvidbjerg, Karby.
 Kjeldsen, Else, Thorsted Dollerup,
 Thisted.
 Kjær, Fru Dagny, Hornborg, Flem-
 ming.
 — Karen, Dragstrup E.
 — Viggo, Silstrup, Thisted.
 Kjærgaard, Anders, V. Jølby E.
 — Øjvind, Fredenshøj, Tødsø.
 Klausen, Jens Dissing, Vestergaard,
 Lødderup.
 — Søren Dissing, s. St.
 Klemmensen, Alfr., Hunstrup St.
 — P., Snedsted St.
 Knakkegaard, P. Nørgaard, Baum,
 Skinnerup, Thisted.
 Knudsen, Aage, Ø. Jølby E.
 — Anna, Ø. Jølby E.
 — Evald, Ø. Jølby E.
 — Frederik, Ø. Jølby.
 — Herluf Møller, Ø. Jølby E.
 — Ingrid, Frøslev.
 — Johannes Smed, Vejerslev, Vils.
 — Laurits, Ø. Jølby E.
 — Hustru, s. St.
 — Margrethe, Ø. Jølby E.
 — Thorvald, Ø. Jølby E.
 Kondrup, Sigrid, Galtrup Højskole E.
 Korsgaard, Karl, M. Jølby E.
 — Kristen, Korsgaard, Erslev.
 Kortbæk, Jens, Bjørndrup.
 — Ingrid, Jølby Nygaard, E.
 — Markus, s. St.
 — Kristen Ø., s. St.
 — Kristian Vangsgaard, Solbjerg M.
 Kristensen, Anine, Ø. Jølby E.
 — Anna, Ø. Jølby E.
 — Arne, Ø. Jølby E.
 — Ella, Sindbjerg, Redsted.
 — Helge, Ø. Jølby E.
 — Johannes, Ø. Jølby E.
 — Laurits, Sindbjerg, Redsted.
 — Marie, V. Jølby E.
 — Niels Rask Thorsted, Thisted.
 — St. Brandhøj, Thorsted Thisted.
 — Hustru, s. St.
 — Vita, Lærerinde, Overlund Skole,
 Viborg.
 — Maren, Silstrup, Thisted.
 Kristiansen, Anna, V. Jølby E.
 — Elvine, Ørndrup Mark, Karby.
 — Katrine Madsen, V. Jølby E.
 — Kr. M., Tøving E.
 Krog, Anders, Murer, Krabbesholm
 Sanatorium, Skive.
 — Arne, Margarinefabriken, Ribe.
 — Ejner, Karby.
 — Frederik, Erslev.
 — Karen, M. Jakobsen, Klosterhede,
 Hurup St.
 — Karen, Ø. Jølby E.
 — Karen, Nandrup, Sdr. Draaby.
 — Margrethe, Thorup, Solbjerg M.
 — Marie, Ø. Jølby E.
 — Morten, Ø. Jølby E.
 — Peder, Ø. Jølby E.
 — Søren, Ø. Jølby E.
 — Morten, Nandrup, Sdr. Draaby.
 — N. E., Nandrup, Sdr. Draaby.
 — Hustru, s. St.
 — Peder Kr., Erslev.
 — Hustru, s. St.

- Krog, Rasmus Hansen, Erslev.
 — Hustru, s. St.
 — Søren Hansen, A. Kristensen, Særslev, Jullerup.
 — Thorvald V., Ø. Jølby E.
 — Valdemar, Erslev.
 — Marie, Gartneriet Emdruphøj, Emdrup.
- Krogsgaard, A., Frøstrup M., Frøstrup
 — Lærer, Frøslev.
 — Olga, Outrup.
 — Valdemar, Nørhaa, Snedsted.
- Krøigaard, Pastor Sv., Ø. Jølby E.
- Kusk, M. Nielsen, Torp, Karby.
 — Niels Kr. Lødderup.
 — Peder Kr., Erslev.
 — Peders Hustru, Rolstrup.
- Kvistgaard, Ejnar, Øst Fredsø.
 — Jens Chr., Øst Fredsø.
- Kjøster, Pastor F., Paaby, Kolding.
- Lambertsen, Lise, Arup, Vesløs.
- Larsen, Anna, Tæbring.
 — Arne, Frøslev.
 — Jens, Glomstrup Mark, Redsted.
 — Karen M., Heskær, Vigsø, Thisted.
 — Lars, Tømmer, Sjørring St.
 — Otto, Bager, Frøslev.
 — Ragnhild, Løveapoteket, Thisted.
 — Søren Poulsen, Bjergby E.
 — Theodor Yde, Sjørring St.
- Lausen, Aage, Frøslev Vang.
 — Kristen, Frøslev Vang.
 — Hustru, s. St.
- Lunddorff, Niels, Blidstrup, Ø. Assels.
- Lundsby, Johanne, Fredsø.
 — Klemmen, Fredsø.
 — Kristen J., Fredsø.
 — Kristen, Lødderup.
- Lykke, Kristen M., Hjortvang Skole, Tørring.
 — Marie, Hindborg, Hem.
- Lynggaard, Jens, Klitgaard, Faartoft, Sundby.
 — Kristen, Ø. Jølby E.
 — Lars, Faartoft, Sundby.
- Madsen, Jens, Alsted.
 — Kristen Bro, Tødsø.
 — Kristen, Agger, Vestervig.
 — Kristiane Majgaard, Erslev.
- Majgaard, Andreas, Erslev.
 — Morten, Erslev.
- Mark, Hans, Solbjerg Mors.
 — Hans, Ø. Jølby E.
 — Jens, Erslev.
 — Kristian, Emb, Ø. Assels.
 — Lars, Alsted.
- Markussen, Klara, Lødderup.
- Mehl, Johan Chr. Koldby, Hørdum.
- Mikkelsen, Ejnar, Gammelgaard, Solbjerg Mors.
- Mikkelsen, Evald, Kløv, Hunstrup.
- Mortensen, Alfred M., Thorup Solbjerg Mors.
 — Ejnar, s. St.
 — Frederik, Nørrebro 1 a, Nykøbing.
 — Jens Kr., Rakkeby, Tæbring.
 — Mads, Thorup, Solbjerg Mors.
 — Povl, Flade, Sdr. Draaby.
- Møldrups, Dagmar Riis, Sejerslev.
- Møller, Amalie, Kommunesygehuset, Esbjerg.
 — Grethe, Fladkær, Rorholt, Vendsyssel.
 — Gustav Th., Sperring, Sjørring St.
 — Helga, Brun, Vesterbro 2 E, Nykøbing M.
 — Marie Poulsen, Frederiksminde, Tøving E.
 — Søren, Galtrupgaard E.
 — Hustru, s. St.
- Nederby, Ejnar, Ø. Jølby E.
 — Karen, Ø. Jølby E.
 — Kristian, Ø. Jølby E.
- Nielsen, Anna, Nørup Mølle pr. Vejle.
 — Holger, 7505 Prairie Av., Chicago Ill. U. S. A.
 — Kr., Møllebygger, Ø. Jølby E.
 — Kr., Vejerslev, Vils.
 — Kristen Tølbøl, Vust St.
 — Lars Kr., Solbjerg Mors.
 — Niels, J. Østergaard, Tødsø.
 — Niels Kristian, Malle, Thisted.
 — Olav, Jens Kr. Nielsen, Storehedinge Mark, Storehedinge.
 — Søren, Sundby Mors.
 — Th., Bogbinder, Ryslinge.
 — Fru Kath. S., Abildhave, Østerild.
- Nør, Marie, Søens Løn, Nykøbing.
 — Johanne Vangsgaard, Solbjerg M.
 — Peder Vig, Solbjerg, Mors.
 — P. Frøkjær, Tøving E.
 — Hustru, s. St.
 — Poul St., Jordsby, Sdr. Draaby.
 — Valdemar Frøkjær, Tøving E.
- Nørgaard, A., Hvidbjerg Brugsforen. Karby.
 — Hustru, s. St.
 — Andrea, Gullerup, Sundby.
 — Hans P., Vodstrup.
 — J., Hvidbejrg Brugsf., Karby.
 — Jens J., Ørding, Ø. Assels.
 — Kristen S., Solbjerg Mors.
 — Peder Kristian, Skarum.
 — Peder, Frøslev.
 — Povl, Frøslev.
 — Fru Kirstine D., Emb., Ø. Assels.
- Nørhbjerg, Erling P., Galtrup E.
- Nystrup, Jens, Silstrup, Thisted.
- Odgaard, Jens, Tødsø.
 — Jens Mikkelsen, Lindved, Vejle.

- Olsen, Aage, Ø. Jølby E.
 — Ejnar, Ø. Jølby E.
 — Harald, Ø. Jølby E.
 — Frederikke, Tødsø.
 — Georg, Vesterallé 11, Herning.
 — Fru Kirstine J., Solbjerg Mors.
 — Laurits, Stenstrup, Doense.
 — N. A., Konsulent, Bøgeballe, Has-seris, Aalborg.
 — Ole P., Murer, Ø. Jølby E.
 — Hustru, s. St.
 — Vilhelm, Ljørslev, Vils.
- Ottesen, Otto, Nordthorup Kær, Fjer-ritslev.
- Overgaard, Anna, Faartoft, Sundby.
 — Agnes, Kamholmggaard, Faartoft, Sundby.
 — Kr. D., Dalgrd., Faartoft, Sundby.
 — Kristian, s. St.
 — Lars Kristian, Østerild.
 — Mads Kr., Sottrup, Hornum.
 — Maren, Kamholmggaard, Faartoft, Sundby.
 — Niels, Thorup, Solbjerg Mors.
 — Thomas, Malle, Thisted.
- Poulsgaard, Erling, Klingenbergsg. 23, Nykøbing.
- Pedersen, Aksel, Erslev.
 — Anders, Johs. Grosen, Brobjerg, Riis Skov.
 — Anna, Ø. Assels.
 — Hans, Frydensbjerg, Blaaehøj.
 — Kathrine, Kr. Sønderby Iversen, V. Rindum, Ringkøbing.
 — Kr. Mehl, Brogaard, Ljørslev.
 — Kr., Æbleskovgaard, Skanderborg.
 — Magda K., Solbjerg Mors.
 — Marie, Galtrup E.
 — Mette, Fotograf, Ø. Assels.
 — Niels, Tvorup, Thisted.
 — Hustru, s. St.
 — Niels Chr., Solbjerg Mors.
 — Peder, Ø. Jølby E.
 — Thomas, Tøving E.
 — Viggo H., Thorup, Solbjerg Mors.
- Pind, Frode, Skannerup, Gjern.
- Poulsen, A. Kr., Ø. Assels.
 — Fru Else Sv., Solbjerg Mors.
 — Hans, Flade, Sdr. Draaby.
 — Jens, Thorup, Solbjerg Mors.
 — Kristen, Galtrupgaard, E.
 — Kirsten, Flade, Sdr. Draaby.
 — Kr. L., Ø. Jølby E.
 — Marie, Ø. Jølby E.
 — Poul, Galtrup E.
 — Poul, Tødsø.
- Purup, Mads Hyldig, Tødsø.
- Rasmussen, Agnes, Lærerinde, Gal-trup Højskole E.
 — N. C., Ø. Assels.
- Rasmussen, Reinh., Col. Dan., Cas-cablaris, T. C. S., Argentina.
 Renberg, Edith, Ø. Jølby E.
 Riis, Frederik, Vejerslev, Vils.
 — Frode, Vile, Glyngøre.
 — Hans Nielsen, Lødderup.
 — Joh., Gartner, Nykøbing M.
 — Peder B., Lødderup.
- Ringgaard, Fru Margrethe H., Torp pr. Karby.
 — Laurits, Gullerup Sundby.
- Rolighed, Laura, Redsted.
- Sandal, Anna, Bjergby E.
 — Johanne, Skallerup, Solbjerg M.
 — Niels, Bjergby E.
 — Peder, Dragstrup E.
- Sauer, Ejnar, Mejeriet, Aars St.
 — Harald, s. St.
 — Tage, s. St.
- Schmidt, August F., Ø. Jølby E.
- Skov, Marie Krog, Oudrup, Vindblæs.
- Smidt, Johannes, Silstrup, Thisted.
- Sodborg, Alf., Mejerist, Trevad, Skive.
- Spanggaard, Alf., Fredsø, Vils.
- Stagstrup, Kirstine, Solbjerg Mors.
 — Kristen, Solbjerg Mors.
- Steffensen, Karl, Karby Mors.
- Stensgaard, Jens, Galtrup E.
 — Hustru, s. St.
- Strømgaard, Kr. S., Hundslund.
- Sunesen, Chr., Nors Havreland Nors St.
- Svensden, J. K., Villerslev, Hørdum.
- Svenningsen, A., Skærlund, Brande.
 — Anna, Bjergby E.
 — Jens P., Erslev.
 — Hustru, s. St.
 — Marius, Sdr. Hougaard, Ejerslev.
 — Martin, Bjergby E.
 — Niels E., Erslev.
 — Peter, Flade, Sdr. Draaby.
- Sø, Søren, Thorup, Solbjerg Mors.
- Søgaard, Kirstine, Grand Vierr. Col-lege Des Moines, Jowa, U. S. A.
- Sønderby, Jens, Ø. Jølby E.
 — Thorkild, Ø. Jølby E.
- Søndergaard, Aage, Ø. Jølby.
 — Fru Agnes N., Ø. Jølby E.
 — Alfred, Ø. Jølby E.
 — Andreas, Filtenborg, M. Jølby E.
 — Anton, Galtrup E.
 — Frederik, M. Jølby E.
 — Holger, M. Jølby E.
 — Jens, Filtenborg, M. Jølby E.
 — Jens, Erslev.
 — Jens, Solbjerg Mors.
 — Jens Odgaard, Brugsf., Redsted.
 — Jensine, Ø. Jølby E.
 — Josef, Filtenborg, M. Jølby E.
 — Johanne, Galtrup E.

- Søndergaard, Johannes, Galtrup E.
 — Jørgen, Galtrup E.
 — Karen, Galtrup E.
 — Karl, Galtrup E.
 — Karen, Ø. Jølby E.
 — Kirstine, Ø. Jølby E.
 — Kristian, Ø. Jølby E.
 — Kristine M., Brugsf., Storvorde.
 — Kristian, Bryggeriet, Erslev.
 — Kristian J., Galtrup Præsteg. E.
 — Maren, Galtrup E.
 — Maren, Nørrebro 21, Nykøbing M.
 — P. Dahl, Agerø, Karby.
 — Peter, Bryggeriet, Erslev.
 — Petra, Nørrebro 21, Nykøbing M.
 — Thorv., Sygehuset, Nykøbing M.
- Sørensen, A., Lærer, Bjergby E.
 — Hustru, s. St.
 — Anna Kathrine, Erslev.
 — Anna Kirstine, Alsted.
 — M. S. T., Nygade 12, Nykøbing M.
 — M., Tømmer, Skjoldborg, Thisted.
 — Søren, Tømmer, Tødsø.
- Thomsen, Dagmar L., Bjergby E.
 — H., Manufakturh., Thisted.
 — Marinus, Stouby, Jebjerg.
- Thorndahl, Kr., Nørrelund, Strande.
- Thorsen, Esther, Ø. Jølby E.
 — Ingrid, Ø. Jølby E.
 — Fru Kristine, Ø. Jølby E.
- Thorsted, Ane, Nykøbing M.
- Toft, Andr. J., Thorup, Solbjerg Mors.
 — Kirstine, Erslev Mølle E.
 — Martin J., Thorup, Solbjerg Mors.
- Tøfting, J. Kr. Nør, Sundby Mors.
 — Johannes, Sundby Mors.
- Vad, Thorvald, Ø. Jølby E.
- Vangsgaard, Jens, Sundby Mors.
 — Søren, Bjergby E.
- Vanting, Inger, Galtrup Højskole E.
 — Karen, Vester Vedsted Efterskole, Ribe.
- Vestergaard, Aksel, Ø. Jølby E.
- Vestergaard, A., Dalgaard, Hillerslev.
 — Andreas, Alsted.
 — Ejnar, Ø. Jølby E.
 — Fru Emma, Solbjerg Mors.
 — Kristen, Slagter, Ø. Jølby E.
 — Kristen, Hvidbjerg, Karby.
 — Kristian, Frøslev.
 — Kristian, Ø. Jølby E.
 — Kristian J., V. Hvidbjerg, Karby.
 — Maren, Ø. Jølby E.
 — Margrethe, Sygehuset, Svendborg.
 — Niels, Bakkegaard, Tødsø.
 — Nikolaj, Silstrup, Thisted.
 — Sara, Alsted.
 — Sidsel, Sygeplejerske, Brejninge, Børkop.
 — Søren, Ø. Jølby E.
 — Fru Anna L., H. Vestergaard, Frøslev.
- Vilsgaard, Gustav, Redsted.
 — Kristen, Redsted.
- Voldby, Lærer, Skive Landsogn, Skive
 — Hustru, s. St.
- Væver, Jens, Frøslev.
 — Hustru, s. St.
- Vøls, Dora, Broderiforr., Askov, Vejen
- Worm, Martin, V. Jølby E.
- Yde, Kristian, Meldbjerggaard, Gjørup, Hørдум.
 — Petrine, s. St.
- Øhr, Anders, Solbjerg Mors.
- Østergaard, Agnes, Holbergsgade 7, 4. S., København K.
 — Aksel, Tæbring Mors.
 — Elisabeth, Ø. Jølby.
 — Holger, Benthinesminde, Frøslev.
 — Jakob, Alsted.
 — Jens, Jølbygaard E.
 — Johanne K., Ø. Jølby E.
 — Kirstine, Lærerinde, Egersund Skole, Sønderjylland.
 — Kristian, Alsted.
 — Kr. Balle, Ø. Jølby E.

Adresseforandringer bedes meddelt Jens Stensgaard, Galtrup pr. Erslev.

